

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INSTITUTIONEN FÖR SOCIALT ARBETE

Vems röst går först?

En kvalitativ litteraturstudie om hur barnperspektivet i BBIC tillämpas
i praktiken vid barnavårdsutredningar hos socialtjänsten.

SQ4562, Vetenskapligt arbete i socialt arbete, 15 hp

Scientific Work in Social Work, 15 higher education credits

Kandidatnivå

VT 2015

Författare: Mia Brorsson och Helena Hammarström

Handledare: Linda Mossberg

Abstract

Titel: Vems röst går först? En kvalitativ litteraturstudie om hur barnperspektivet i BBIC tillämpas i praktiken vid barnavårdsutredningar hos socialtjänsten.

Författare: Mia Brorsson och Helena Hammarström

Nyckelord: barnets bästa, barnets röst, barns delaktighet, barnperspektiv, BBIC, socialtjänsten

Syftet med denna undersökning har varit att se hur barnperspektivet inom BBIC tillämpas i praktiken vid socialtjänstens arbete med barnavårdsutredningar. För att besvara vårt syfte har vi använt oss av följande underfrågor; hur kommer barnperspektivet och barnens behov till uttryck i våra valda publikationer, samt vilken hänsyn tas till barnets ålder och mognad utifrån deras möjlighet till deltagande? Vi har gjort en kvalitativ litteraturstudie där vi analyserat ett urval av tidigare forskning vilka tar upp frågor som ligger i linje med vårt syfte och som publicerats mellan åren 2001-2014. I vårt analysarbete har en tematisk innehållsanalys gjorts av publikationerna utifrån en socialkonstruktionistisk ansats, med de teoretiska utgångspunkterna utvecklingsekologisk teori samt objekt- respektive aktörsperspektiv.

Våra slutsatser är att det finns ett flertal faktorer som är viktiga för hur barnperspektivet inom BBIC framkommer i barnutredningar, och hur barnen därmed ges möjlighet till delaktighet. Barnets ålder, dess vilja att delta och hur vuxna tolkar denna vilja är några sådana faktorer. Även relationen mellan barnet och socialsekreteraren samt samarbetet mellan barnets föräldrar och socialtjänsten är av vikt. Vi fann att barn i stor utsträckning vill vara delaktiga men att det många gånger är vuxna som sätter ramarna för deltagandet. Vårt resultat visar att vuxna i många fall företräder barnen, och att de vuxnas röster om barnets behov och dess bästa tillskrivs större betydelse i utredningarna än barnens egen uppfattning om sina behov. Vår analys visar att dokumentationen av barnets röst i utredningarna förefaller vara av högst varierande grad, barnets perspektiv förefaller hamna i skymundan till fördel för de vuxnas barnperspektiv.

Innehållsförteckning

1.0 Inledning	6
1.1 Bakgrund	7
1.2 Syfte och frågeställningar	10
1.3 Orddefinition	11
1.4 Lagar	12
1.5 Avgränsningar	12
1.6 Förförståelse	13
2.0 BBIC och dess barnperspektiv	15
2.1 Tidigare forskning om arbetet utifrån BBIC	17
3.0 Teori och teoretiska perspektiv	18
3.1 Socialkonstruktionism	18
3.2 Utvecklingsekologisk teori	19
3.3 Objekt- respektive aktörsperspektivet utifrån barndomssociologin	21
3.4 Summering	23
4.0 Metod	23
4.1 Metodval	24
4.2 Urval	24
4.3 Informationssökning	25
4.4 Analysmetod	27
4.5 Etikdiskussion	28
4.6 Arbetsfördelning	29
4.7 Reliabilitet, validitet och generaliserbarhet	29
4.8 Metoddiskussion	30
5.0 Redovisning av resultat	32
5.1 Sammanställning av valda publikationer	33
6.0 Analys	37
6.1 Betydelsen av ålder och mognad	37
6.2 Barn i relation till vuxna	40
6.3 Barnets möjlighet och vilja till deltagande	43
6.4 Känslan av att bli lyssnad på, relationens betydelse	45
6.5 Definition av barnets behov	47
6.6 Dokumentation av barnets röst	50
7.0 Slutsatser	53
8.0 Slutdiskussion	54
9.0 Förslag till vidare forskning	58
Referenslista	59

Lista över valda publikationer;

Cederborg, A-C. & Karlsson, Y. (2001) "Omhändertagande med barnets perspektiv" *Socialvetenskaplig tidskrift* 2001, nr 3, s 163-179 (elektronisk),
<[http://svt.forsa.nu/documents/forsa/documents/socialvetenskaplig_tidskrift/artiklar/2001/omhändertagande med barns perspektiv av ann-christin cederborg och yvonne karlsson.pdf](http://svt.forsa.nu/documents/forsa/documents/socialvetenskaplig_tidskrift/artiklar/2001/omhändertagande_med_barns_perspektiv_av_ann-christin_cederborg_och_yvonne_karlsson.pdf)> (2015-03-17).

Hultman, E. & Cederborg, A-C. (2013) "How Social Workers Portray Children's Perceptions When Constructing Their Identities" *International Journal of Social Science Studies* 2013, Vol 1, No 2, s 73-81 (elektronisk),
<<http://redfame.com/journal/index.php/ijsss/article/view/130/147>> (2015-03-17).

Iversen, C. (2014) "Predetermined participation: Social workers evaluating children's agency in domestic violence interventions" *Childhood* 2014, Vol. 21(2), s 274–289 (elektronisk),
<<http://chd.sagepub.com/>> (2015-03-18).

Leviner, P. (2011) *Rättsliga dilemman i socialtjänstens barnskyddsarbete*. Stockholm: Jure.

Rasmusson, B. (2006) "Barnperspektiv i den sociala barnvården. Forsknings- och utvecklingsarbete inom ramen för projekt Kunskapsbaserad socialtjänst" (elektronisk), *Socialhögskolan, Lunds universitets officiella hemsida*
<<https://lup.lub.lu.se/search/publication/533291>> (2015-03-17).

Rasmusson, B., Hyvönen U. & Mellberg, L. (2004) "Utvärderingsmöten i BBIC. En studie av barns delaktighet och medbestämmande" (elektronisk), *Socialstyrelsens officiella hemsida*
<<http://www.socialstyrelsen.se/publikationer2004/2004-123-33>> (2015-03-17).

Sundhall, J. (2012) *Kan barn tala? En genusvetenskaplig undersökning av ålder i familjerättsliga utredningstexter*. Göteborg: Institutionen för kulturvetenskaper, Göteborgs universitet.

Stort tack till vår handledare Linda Mossberg för dina goda råd och hjälpsamma synpunkter, vilket har hjälpt oss framåt i vår uppsatsprocess. Vi vill även tacka varandra för ett gott samarbete.

Mia och Helena

1.0 Inledning

Det finns mycket som styr hur socialtjänsten i Sverige skall arbeta med barn, och barns ställning i samhället är något som ständigt diskuteras och skrivs om i bland annat media. Utsatta barn, i synnerhet, är ett ämne som berör och engagerar flera, och socialtjänsten får många gånger ta emot kritik för sitt arbete. De fall som lyfts fram i media är dessutom i ett flertal fall då socialtjänsten på ett eller annat sätt har brustit i sitt arbete. Socialtjänstens vardagliga arbete med utsatta barn lyfts sällan fram, med risken att socialsekreterarnas arbete till största del kopplas till de gånger då arbetet fallerat. Vi tänker därmed att komplexiteten med arbetet, vilket vi till viss del fått en inblick i under våra praktikperioder samt under pågående utbildning på Socionomprogrammet, kan vara svårt för utomstående att förstå.

Cederborg (2014) skriver att barnperspektivet inom det sociala arbetet kan definieras som att noga utreda hur barn upplever den situation de befinner sig i med hänsyn till barnets kontext, uppväxt och livsvillkor, samt att utvärdera vilka följder olika beslut kan få för det unika barnet. Hon nämner även att barnperspektiv kan definieras som vuxnas eller samhällets tankar om barn och barndom samt dess eventuella behov (*ibid.*). Detta senare perspektiv tar riktning mot ett mer generellt barn utifrån de normer som finns i samhället, vilka dessutom synliggörs via politik och lagstiftning (Socialstyrelsen 2013a). Att definiera vad som är barns behov och barnets bästa, tänker vi i många fall utgör ett svårt dilemma, något som socialsekreterare vardagligen ställs inför. Det är inte alltid det socialtjänsten tycker är det bästa för barnet, överensstämmer med vad barnet själv menar eller vad andra vuxna kring barnet tycker.

En stor andel av Sveriges kommuner (81%) arbetar idag utifrån handläggning- och dokumentationssystemet BBIC. Modellen är framtagen i syfte att förenkla arbetet med att klargöra barns behov genom att ha barnet i centrum och som en aktiv deltagare. Syftet med BBIC är också att implementera barnkonventionen samt svensk lagstiftnings arbete för barnets bästa och på så sätt arbeta utifrån ett barnperspektiv (Socialstyrelsen 2012). Det vill säga att både ta hänsyn till vad barnet själv uttrycker för behov (barnets perspektiv) samt ta det ansvar som vuxna och samhället har för att skydda barn från olika missförhållanden (via ett barnperspektiv). Med tanke på de föreställningar som finns om vad som är bäst för barnet funderar vi dock på huruvida det inom socialtjänsten finns utrymme för barnet själv att få uttrycka sin uppfattning och upplevelse av rådande situation. Kommer barnets perspektiv

fram, eller utesluts barnet av olika skäl i processen? Utifrån dessa tankar har vi valt att göra en studie för att se hur barnperspektivet inom BBIC tillämpas i praktiken vid socialtjänstens arbete med barnavårdsutredningar.

1.1 Bakgrund

Vi kommer i följande avsnitt presentera de ramar som ligger till grund för socialtjänstens arbete med barn i Sverige. Socialnämnden har enligt lag det yttersta ansvaret för att barn växer upp under trygga förhållanden och därav är socialtjänstens arbete av stor vikt.

Barnkonventionen är en viktig internationell överenskommelse vars artiklar skall överensstämma med svensk lagstiftning i frågor som rör barn. Principen om barnets bästa är central både i barnkonventionen, liksom i lagstiftning som exempelvis SoL (2001:453) och LVU (1990:52).

Socialnämnden, och därmed socialtjänsten, i varje kommun har ansvaret för att barn växer upp under trygga förhållanden. Socialtjänsten ska enligt 11 kap. 1 § SoL genast inleda en utredning kring uppgifter som på något sätt kommit till deras kännedom, och som kan leda till någon form av åtgärd. För att avgöra huruvida uppgifterna som inkommit i form av en anmälan om oro för ett barn, innebär åtgärder från nämnden eller ej, ska en förhandsbedömning göras. Om förhandsbedömningen visar att en utredning bör inledas, skall utredningen ske utan dröjsmål och den familj som berörs av utredningen skall bli informerad om detta samt vad utredningen har för syfte. Socialsekreteraren som är ansvarig för ett ärende bör i samråd med barnet och dennes vårdnadshavare, inleda utredningen genom att skapa en utredningsplan, det vill säga en plan för hur utredningen skall bedrivas. I planen skall framgå vad som skall undersökas i utredningen, vilka utomstående som bör kontaktas, plats för och syfte med samtal med barnet respektive föräldrarna. En preliminär tidsplan för utredningen bör även finnas med. I utredningar som rör barn bör socialsekreteraren träffa barnet både tillsammans med sina vårdnadshavare och enskilt. Detta för att genom samtal och/eller observationer skapa sig en uppfattning om barnets livssituation (Clevesköld, Lundgren & Thunved 2012). I 11 kap. 5 § SoL (2001:453) står skrivet att handläggning av ärenden som rör enskilda ska dokumenteras enligt den så kallade dokumentationsskyldigheten. I en barnavårdsutredning ska därmed allt som har relevans för utredningens syfte och som på olika sätt framkommer under utredningsprocessen (genom barnsamtal, observationer, samtal med

föräldrar och så vidare) dokumenteras. För att dokumentationen skall kunna fylla sin funktion krävs att den innehåller tillräcklig, korrekt och väsentlig information (Clevesköld et al. 2012). SoL 11 kap. 10 § förtydligar bland annat även barnets rätt till relevant information samt att få framföra sina åsikter.

SoL 11 kap. 10 § (2001:453):

När en åtgärd rör ett barn ska barnet få relevant information. Ett barn ska ges möjlighet att framföra sina åsikter i frågor som rör barnet. Om barnet inte framför sina åsikter, ska hans eller hennes inställning så långt det är möjligt klarläggas på annat sätt. Barnets åsikter och inställning ska tillmätas betydelse i förhållande till hans eller hennes ålder och mognad. [...]

FN's konvention om barns rättigheter, barnkonventionen, är den första internationella överenskommelsen som fastställer barns mänskliga rättigheter (Regeringskansliet 2014a). Konventionen antogs av FN's generalförsamling den 20 november 1989 och är idag internationell standard. Grunden i barnkonventionen är att alla barn och ungdomar 0-18 år ska ha samma rättigheter oberoende av yttre omständigheter och består av 54 artiklar där rättigheterna presenteras. För att ett land skall kunna ansluta sig till barnkonventionen måste de garantera att landets lagstiftning stämmer överens med konventionen, var och en ansvarar sedan för att konventionens artiklar följs och att såväl barn som vuxna i landet blir informerade om dessa (Rädda barnen 2012). Sverige anslöt sig till barnkonventionen 1990 och tre år senare startade man upp myndigheten Barnombudsmannen, vilken idag är den myndighet som har huvudansvaret för genomförande och uppföljning av barnkonventionen inom kommuner, landsting och statliga myndigheter. År 1999 fattade riksdagen beslut om en nationell strategi med syfte att förverkliga barnkonventionen i Sverige. År 2010 kom en strategi vars "grundprinciper ska inspirera beslutsfattare på alla nivåer samt yrkesverksamma i deras arbete för eller med barn, oavsett vad sakfrågorna handlar om" (Regeringskansliet 2014a:5). Sveriges regering har tillsatt en utredare som arbetar med en kartläggning av hur områden som är särskilt angelägna vid tillämpning av lagar och andra föreskrifter överensstämmer med barnkonventionen. Utredaren skall även analysera för- och nackdelar med att införa konventionen som lag. (*ibid.*).

Barnkonventionen ligger till grund för allt arbete med barn i Sverige (Regeringskansliet 2014a), artikel 1 i barnkonventionen och SoL förtydligar att barn är alla människor under 18 år. Barnets bästa är en princip som står inskriven i både barnkonventionens artikel 3 samt lagar som SoL (2001:453) och LVU (1990:52). Barnets bästa skall också ses som den överordnade principen i allt arbete som rör barn. Detta innebär att andra önskemål, principer, rättigheter och viljor kan få vika undan om det krävs för att barnets bästa skall kunna tillämpas (Socialstyrelsen 2013a). För att principen om att barnets bästa ska komma i främsta rummet vid åtgärder som rör dem är det viktigt att så kallade barnkonsekvensanalyser görs. Med detta menas att man ser till vilka konsekvenser beslut/åtgärder får för barnet, vilket även kan kopplas till att allt arbete ska ske utifrån ett barnperspektiv (Cederborg 2014; Regeringskansliet 2014a).

Artikel 1: Barn – det är varje människa under 18 år.

Artikel 3: Barnets bästa ska alltid komma i första rummet.

1 kap. 2 § andra stycket SoL (2001:453):

Vid åtgärder som rör barn ska barnets bästa särskilt beaktas.

Vid beslut eller andra åtgärder som rör vård- eller behandlingsinsatser för barn ska vad som är bäst för barnet vara avgörande.

Med barn avses varje människa under 18 år.

Socialstyrelsen (2013a) skriver bland annat om den centrala roll som barnets behov har när det handlar om att utreda vad som är det enskilda barnets bästa. De menar dock att barnets behov och vad som därmed är barnets bästa många gånger grundar sig på vad vuxna tänker att barn överlag är i behov av. Det kan i och med detta tänkas finnas ett visst generellt antagande att barn har vissa i förväg bestämda behov, lika för alla. Typiska behov är, enligt Socialstyrelsen (2013a), vad allmänheten anser att barn är i behov av, medan specifika behov är vad kontakter i barnets närmiljö, exempelvis vårdnadshavare och professionella yrkesutövare, anser att det unika barnet har behov av. Barn kan tillskriva olika mening till ett och samma fenomen (Andersson 2002; Socialstyrelsen 2013a), vilket belyser vikten av att låta varje barn komma till tals utifrån sina specifika förutsättningar för att avgöra vad som är det unika barnets bästa. Detta förtydligar även barnkonventionen i artikel 12 genom att

exempelvis beskriva vikten av alla barns rätt att uttrycka sin mening. Barnets åsikter ska ha betydelse i förhållande till dess ålder och mognad, begreppet mognad är inte definierat och därför behöver barnets förmåga att förstå sin situation bedömas i varje enskilt fall. Då artikel 12 är en av grundprinciperna i barnkonventionen ska innebörden även finnas med i tolkning av övriga artiklar. Barn har därmed rätt till att få möjlighet att säga sin åsikt i beslut som handlar om åtgärder inom socialtjänsten, vilka berör dem (Regeringskansliet 2014a).

Artikel 12:

1. Konventionsstaterna skall tillförsäkra det barn som är i stånd att bilda egna åsikter rätten att fritt uttrycka dessa i alla frågor som rör barnet, varvid barnets åsikter skall tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad.
2. För detta ändamål skall barnet särskilt beredas möjlighet att höras, antingen direkt eller genom företrädare eller ett lämpligt organ och på ett sätt som är förenligt med den nationella lagstiftningens procedurregler, i alla domstols- och administrativa förfaranden som rör barnet.

1.2 Syfte och frågeställningar

Då en majoritet av Sveriges kommuner (81%) idag använder sig av BBIC¹ som ett verktyg vid barnavårdsutredningar, kan det ses som ett tydligt tecken på att frågorna om barns behov och dess delaktighet är aktuella samt ses som viktiga. Särskilt då ett av syftena med BBIC är att stärka barnperspektivet samt barns och deras familjers möjlighet till delaktighet. Det finns därmed mycket som talar för hur barn ska behandlas och ges möjlighet till deltagande; barnkonventionen, lagstiftning och BBIC. Det vill säga, tydliga riktlinjer om att socialtjänsten skall arbeta utifrån ett barnperspektiv. Barnperspektivet bör på så sätt vara väl förankrat runt om i landet och utifrån denna tanke har vi kommit fram till vårt syfte och frågeställningar.

Syftet med vår undersökning är att se hur barnperspektivet inom BBIC tillämpas i praktiken vid socialtjänstens arbete med barnavårdsutredningar.

1. Hur kommer barnperspektivet och barnens behov till uttryck i våra valda publikationer?
2. Vilken hänsyn tas till barnets ålder och mognad utifrån deras möjlighet till deltagande?

¹ 2.0 BBIC och dess barnperspektiv, sid 15.

1.3 Orddefinition

Barn; Med begreppet barn avser vi den definition som finns att läsa i

1 kap. 2 § 3 st SoL (2001:453); "Med barn avses varje människa under 18 år."

Barnavårdsutredning; Utredningar inom socialtjänsten, vilka utreder barns behov med stöd av exempelvis lagar som SoL och LVU.

Barnkonventionen; FN's konvention om barnets rättigheter, innehåller 54 artiklar om barnens mänskliga rättigheter. Barnkonventionens barnsyn och grundläggande principer finns i artiklarna 2, 3.1, 6 samt 12 och är de som övriga artiklar ska utgå ifrån (Lindholm 2014).

Barnets perspektiv; Innebär hur barnet själv ser på exempelvis sina behov (Cederborg 2014).

Barnperspektiv; Kan innebära både barnets perspektiv, det vill säga hur barnet själv ser på exempelvis sina behov, samt det perspektiv som samhället anser barn ha behov av (Cederborg 2014).

BBIC; Barns behov i centrum. Dokumentations och handläggningssystem vilket 81% av Sveriges kommuner arbetar utifrån vid barnavårdsutredningar och uppföljning av insatser (Socialstyrelsen 2014).

Informanter; Används som samlingsord för de olika benämningar som personer som deltagit i våra valda publikationers undersökningar har. Dock endast i de fall då de är fler människor än kategorin socialsekreterare som uttryckt något (i sådant fall skrivs bara socialsekreterarna). Till exempel kan informanterna vara intervjuade barn, andra vuxna och socialsekreterare.

Publikationer; Avser de rapporter, avhandlingar och artiklar som utgör vårt empiriska material. För att slippa skiva alla de olika formerna de är skrivna i används istället samlingsordet publikationerna.

Socialnämnd; Socialnämnden tillsätts av kommunfullmäktige och ansvarar för kommunens arbete och regleringar utifrån exempelvis SoL (2001:453). Till en socialnämnd hör också ett socialkontor, vilket är en förvaltningsorganisation inom socialtjänsten (Regeringskansliet 2014b).

Socialsekreterare; även socialarbetare, handläggare, utredare. Vi har i vår undersökning valt att använda oss av begreppet socialsekreterare för alla dessa benämningar.

Socialtjänst; Sociala barn- och ungdomsvården socialtjänsten är en kommunal förvaltning vilken lyder under socialnämnden. Socialtjänsten har bland annat ansvar för barn och unga genom att se till att de får en trygg uppväxt och god omsorg (SoL, 5 kap. 1 §, lag 2001:453). Socialtjänsten kan erbjuda insatser på frivillig väg men de kan även ingripa utan samtycke vid behov (Regeringskansliet 2014b).

Vi; Innebär att det är författarna av denna uppsats som gjort, tycker eller anser något.

Vårdnadshavare; Den/de som ansvarar för att tillgodose barnets personliga förhållanden och dess behov av omvårdnad, trygghet och god fostran blir tillgodosedda. En vårdnadshavare har det rättsliga ansvaret för barnet. Det är i de allra flesta fall ett barns förälder/föräldrar som är vårdnadshavare, men då barn vårdas med stöd av LVU, tar socialnämnden över ansvaret för barnets boende och omsorg (Thörnqvist 2010).

Ålder; Då vi använder ordet ålder i vår uppsats syftar vi till den kronologiska åldern, vilket är summan av det antal år en person har levt. Begreppet kronologisk ålder tar alltså inte hänsyn till att personer som är lika gamla kan ha olika mognadsgrad och därigenom upplevas som olika gamla.

1.4 Lagar

Föräldrabalk (1949:381); (FB) Lag som reglerar de rättsliga förhållandena mellan barn och deras föräldrar/vårdnadshavare.

Lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga; (LVU) Lagen reglerar vård av barn och unga, till följd av exempelvis omsorgsbrist i hemmet vilket inte kan ges på frivillig väg (Regeringen 2015b).

Socialtjänstlag (2001:453); (SoL) Ramlag vilken Sveriges kommuner utvecklar sina verksamheter utifrån. Enligt denna lag kan vård ges på frivillig väg med samtycke.

1.5 Avgränsningar

Vi har gjort en del avgränsningar av vårt ämne under uppsatsprocessens gång för att få ner det till, vad vi tycker är, kärnan i det vi vill undersöka. En tidig sådan avgränsning som gjordes är att vi valde att analysera hur socialtjänsten arbetar med barn och hur barnperspektivet kommer fram i utredningar som berör dem. Detta då socialtjänsten är den instans i samhället som arbetar med, och är ansvarig för de barn som på något sätt är i behov av stöd och hjälp. Vi har

valt att analysera publikationer i form av tidigare forskning² som behandlar hur barn kommer till tals och ges möjligheter till delaktighet i sina utredningar hos socialtjänsten. Att valet föll på just utredningar handlar om en tanke hos oss om att de beslut som tas efter en genomförd utredning till allra största del påverkar barnet och dennes livssituation. Det var därför en intressant ingång för att besvara syftet med vår undersökning. Att vi valt att enbart undersöka vad tidigare forskning skriver gällande utredningar som är gjorda kring barn, och inte vuxna, är då vi båda har ett stort intresse för barn och frågor som rör barns rättigheter. Vi har även avgränsat oss till att se på hur socialtjänsten i Sverige arbetar, och inte hur det ser ut i andra länder. Detta dels med anledning av att arbetet för att skydda barn ser olika ut i olika länder, vilket kan göra att det blir svårt eller missvisande att jämföra dessa. Det är också en avgränsning som gjorts med hänsyn till tidsramen för vårt uppsatsarbete. Det hade förmodligen tagit mycket tid att sätta sig in mer ordentligt i hur andra länder arbetar för att skydda barn från olika missförhållanden, tid som vi istället kunnat lägga på att förstå hur Sverige arbetar för barn och unga.

Vi har i vår undersökning valt bort att analysera utifrån ett könsperspektiv, då detta inte har varit intressant utifrån vårt syfte. Vi har fokus på barn, inte pojkar respektive flickor, vilket gjort att vi i analysen valt att skriva "barnet" istället för "flickan/pojken", som det står i många av de valda publikationerna. Av samma anledning använder vi oss av det könsneutrala "hen" i vissa fall. När vi talar om barnen i vår undersökning och ser på hur dessa får sin röst synliggjord i sina utredningar, går vi inte vidare in på den betydelse det får då barnen exempelvis är så små att de inte själva kan tala. Vi går inte heller in på omständigheter som gör det svårt för barnet att tala på grund av exempelvis funktionsnedsättningar, annat språk än det svenska etcetera. De metoder som socialsekreterarna i de här fallen kan tänkas använda sig av, samt tolkningar i och med det utesluts därmed, dock med tankarna om att även detta är intressant att utforska vidare, i en annan uppsats.

1.6 Förförståelse

Thomassen (2007) skriver om hur man aldrig möter något förutsättningslöst, att vi alltid besitter en omedveten kunskap, eller fördomar om olika fenomen och situationer. Hon anser att vi är beroende av dessa fördomar för att förstå och få grepp om något eller tillskriva

² Lista över valda publikationer, sid 4.

mening i det nya vi möter. Dock är det viktigt att medvetandegöra sina fördomar för sig själv för att “förstå på vilket sätt man förstår något”. Med bakgrund av detta kommer vi nedan att presentera den kunskap och förståelse som utgör vår förkunskap i ämnet vi kommer undersöka.

Arbetet med barn och familjer inom socialtjänsten är något som intresserar oss båda. Våra tidigare erfarenheter av arbetet med barn och unga samt deras familjer är dock begränsade. En av oss arbetar som vikarie på ett LSS-boende för barn, men i övrigt är det den kunskap vi fått genom socionomutbildningen, och framförallt den verksamhetsförlagda utbildningen (VFU), hösten 2014, som utgör vår största förförståelse. Våra respektive placeringar under VFU'n var inom Barn- och ungdomspsykiatri (BUP) och hos ett nätverkslag samt en kortare period vid mottaget för barn och unga inom socialtjänsten. Socialtjänsten som område är därmed förhållandevis nytt för oss båda. Under våra respektive praktikperioder upptäckte vi ett flertal fall där principen om “barnets bästa” var problematisk att tillämpa i praktiken. Vi fick upp ögonen för de många olika faktorer runt omkring som påverkade till vilken grad “barnets bästa” kunde efterföljas. Det handlade i ett flertal fall om samhällets och kommunens resurser, exempelvis med följder som långa kötider för att kunna ta del av insatser som barnet har rätt till, samt personalbrist. Men även om personliga faktorer som exempelvis hur olika journalanteckningar och utredningar kan skrivas. Tanken och viljan hos de professionella var god, men förutsättningarna för att fullfölja arbetet var inte alltid enkel. Under tiden hos nätverkslaget samt mottaget barn och unga blev det också tydligt hur grundläggande föräldrarnas röst var för att barn ska kunna få de insatser de anses vara i behov av, i och med att SoL (2001:453) bygger på frivillighet. Barns beroende till sina vårdnadshavare blev även tydligt då det är svårt att bevilja ett barn insats enligt SoL (2001:453) om en av vårdnadshavarna motsätter sig detta.

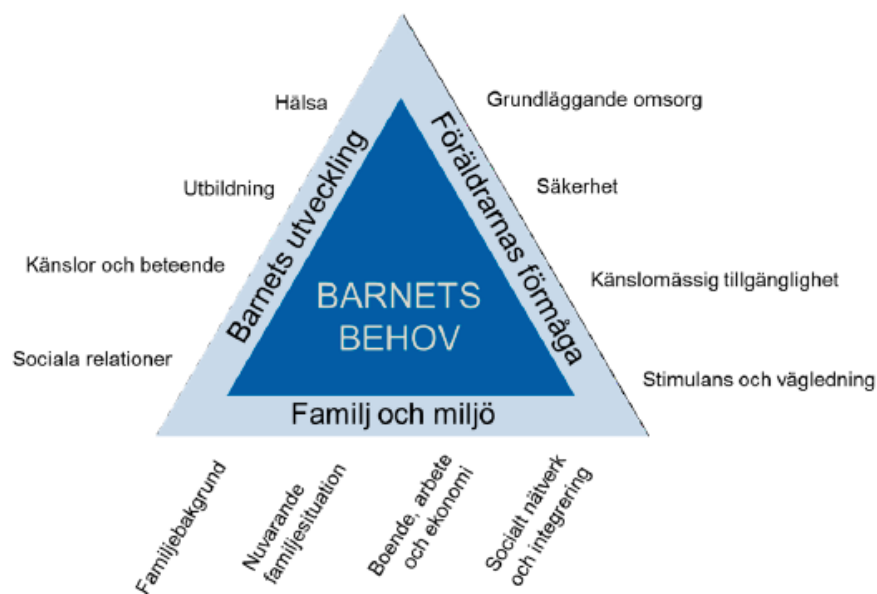
Barnets delaktighet, tankar och egna åsikter hamnar många gånger i skymundan och ovan bidrog till att vi blev intresserade av hur barnets tankar, viljor och behov kommer fram, då det faktiskt handlar om beslut som rör deras liv. Det var också dessa tankar och upplevelser som lade grunden för vår uppsatsidé, som vi sedan fått utveckla, omformulera, avgränsa, vrida och vända på, innan vi till sist kommit fram till det syfte som skulle besvaras genom vår uppsats.

2.0 BBIC och dess barnperspektiv

Då Sverige anslutit sig till barnkonventionen och därigenom skrivit under på att landets lagstiftning skall utgå ifrån de bestämmelser som finns i konventionen, ställs vissa krav. Ett sådant krav är principen om att barnets bästa skall komma i första rummet i alla frågor som rör barn samt att barn skall ges möjlighet till att uttrycka sin åsikt i dessa frågor. En barnavårdsutredning innefattar i allra högsta grad frågor som har en direkt påverkan på barnet och principerna ovan bör alltså tillämpas. För att definiera vad som är barnets bästa behöver det enskilda barnets behov utredas utifrån en helhetssyn och ett barnperspektiv. Barnets egna tankar om sina behov, utifrån barnets perspektiv behöver klargöras, liksom vad vuxna anser är barnets behov, utifrån ett barnperspektiv (Cederborg 2014). Att se till barnets bästa i varje enskild situation, innebär också att andra människors intressen kan få stå tillbaka om det krävs (Socialstyrelsen 2013a). Enligt Socialstyrelsen (2014) arbetade 81% av Sveriges kommuner utifrån dokumentations- och handläggningssystemet BBIC år 2014. BBIC har sitt ursprung ifrån det engelska Integrated Children's System (ICS) och vilar på grunder utifrån bland annat barnkonventionen och utvecklingsekologin. Modellen började tillämpas i Sverige efter att Socialstyrelsen bedrivit ett försöksprojekt mellan åren 1999 och 2005 (Socialstyrelsen 2013b; Leviner 2011), utifrån tanken att skapa enhetlighet i landets olika kommuner samt förbättra och upprätthålla kvaliteten i den sociala barn- och ungdomsvården. Socialstyrelsen (2014) skriver på sin hemsida att BBIC har flera olika syften. Ett av dem är att stärka barnperspektivet samt barns och deras familjers möjlighet till delaktighet i utredningar. Detta ska bland annat göras genom att det tydligt i dokumentationen ska framgå på vilket sätt (samtal, observation och liknande) socialsekreteraren har hämtat information från barnet och vad barnets uppfattning är om sin situation.

Barn och unga som får del av socialtjänstens insatser ska ha samma chanser i livet som andra barn i samhället. Det är visionen för BBIC – Barns behov i centrum. BBIC försöker förverkliga barnkonventionen och möter den skärpta svenska lagstiftningen kring barns bästa.

Målsättningen är att det ska bli tydligare för socialtjänsten vad barn behöver. Det ska också bli tydligare för barn och föräldrar vad socialtjänsten gör. (Socialstyrelsen 2012:3)

(Bild 1, Socialstyrelsen 2015a)

Arbetet med BBIC utgår ifrån en triangel, där barnets behov finns placerat i mitten. De tre sidorna på triangeln består av rubrikerna; Barnets utveckling, Föräldrarnas förmåga, samt Familj och miljö, vardera indelat i ett antal underrubriker. Syftet med triangeln är att med en helhetssyn kunna identifiera barnets behov utifrån ett antal skydds- och riskfaktorer i den psykosociala miljön (Socialstyrelsen 2015a). Ett antal olika formulär har tagits fram för att underlätta arbetet utifrån dess syfte, vilket gör att BBIC-modellen går att använda vid olika typer av utredningar och de olika stegen i socialtjänstens arbete med barnet och dess familj. Det finns till exempel ett formulär som heter "Utredning enligt 11 kap. § 1 SoL" vilket kan användas för att dokumentera utredningar där man undersöker ett barns skydds- eller stödbehov. Inom detta formulär finns det öppningar för att olika utredningar kräver att formuläret fylls i på olika omfattande sätt beroende på barnets situation och dess behov. Ett annat BBIC-formulär är "Vårdplan", vilken alltid skall upprättas då ett barn placeras utanför det egna hemmet, oavsett om detta skett på frivillig väg genom SoL (2001:453), eller med hjälp av tvångslagen LVU (1990:52). Grunderna i BBIC innefattar en rad olika utvecklingsområden hos barnet, det finns dock inget krav på att socialtjänsten måste kunna hantera alla de olika områden själva. Andra professioners kunskap är därmed aktuellt att komplettera med i de fall då socialtjänsten anser att behov för det finns. Till exempel kan detta ske genom att man vid upprättandet av en vårdplan skriver vilka olika aktörer som finns runt

barnet och vad var och en av dessa ska bidra med för att barnets behov ska uppfyllas. (Socialstyrelsen 2013b). I de publikationer vi valt för vår undersökning görs studier på utredningar med stöd av både SoL, LVU och FB samt med olika anledningar till utredning, något som möjliggör att de olika BBIC-formulären har använts. Det förefaller dock oklart om så är fallet då publikationerna inte går in närmre på att utreda formulären i sig. Fokus finns istället på barnets möjlighet till delaktighet i utredningarna, vilket också har större relevans för syftet med vår undersökning.

2.1 Tidigare forskning om arbetet utifrån BBIC

Rasmusson, Hyvönen och Mellberg (2004) undersöker vilka ramar och vilket utrymme som finns för, och hur barn upplever sin möjlighet till, delaktighet och medbestämmande vid insatser, via analyser av BBIC-formulär. Det framkommer i studien att barnens berättelser inte är dokumenterade i den utsträckning som man önskat, detta trots att de intervjuade socialsekreterarna vittnar om att barnen varit delaktiga i större utsträckning än vad som går att utläsa. Hultman och Cederborg (2013) har även de analyserat utredningar utformade enligt BBIC-modellen med syfte att se hur socialarbetare i Sverige konstruerar barns identitet, specifikt då de beskriver barnens uppfattning om sig själva och sin livssituation. Även då resultaten i deras studie tyder på att barnens uppfattningar, i antal ord räknat, får mer uppmärksamhet än föräldrarnas eller andra vuxnas, framkommer det skillnader i hur socialarbetarna hanterade barnets röst i utredningarna. Med detta menar de att resultatet belyser vikten av att vidareutveckla BBIC-manulerna för att säkerställa att barnet både lyssnas till samt ses som huvudaktör i sitt eget liv. Olsson (2008) belyser i en rapport huruvida utredningens struktur har betydelse för barnets möjligheter att komma till tals och därmed få sin röst framställd. I arbetet utifrån BBIC-modellen ser hon exempelvis att barnens röster endast i ett fåtal fall återges helt och hållet. I de flesta fall delas istället barnets röst upp, samt kompletteras med andras röster, under de olika rubriker som finns under BBIC-triangeln om barns behov. Med detta menar Olsson att barnets röst på så sätt istället riskerar att försvagas av arbetet utifrån BBIC-modellen. Vidare ser hon komplexiteten i hur socialsekreterarna ska använda sig av BBIC-triangeln i utredningsarbetet. Hon menar att varje socialsekreterare behöver välja vilka delar i modellen som ska användas och hur, alternativt om alla delar ska fyllas. Grady (2003) samt Mitchell och Sloper (2008) belyser i två artiklar hur Integrated Children's System (ICS) påverkat socialtjänstens arbete med utsatta barn och deras familjer i

England. De menar bland annat att arbetet utifrån ICS i och med dess standardiserade modell riskerar att handla mer om informationsinsamling samt att översätta ord till text, än om det som verkligen är av relevans att prioritera i arbetet. De menar även att modellen utgår ifrån mer normativa tankar om barn och barns behov, istället för att se till det individuella barnet vilket har olika förförståelse och upplevelse av sin kontext. Rasmusson et. al. (2004) finner till skillnad mot ovan att de utrymmen som skapats för barns delaktighet genom BBIC-formulären till viss del åtminstone skapar förutsättningar för att barnets ställning skall kunna stärkas framöver.

3.0 Teori och teoretiska perspektiv

I samhället konstrueras och tolkas olika definitioner, principer och kunskap i relationer, människor emellan. Hur exempelvis definitionen av barnets bästa, barns behov, barn och ålder kan förstås och tolkas kan därmed se olika ut från person till person samt organisationer emellan. Vad innebär exempelvis ett barnperspektiv och hur kan detta tolkas? Vad innebär ett barns deltagande och hur kan ett barns röst förstås? Utifrån vårt syfte och våra frågeställningar har vi valt att via en socialkonstruktivistisk ansats använda oss av utvecklingsekologisk teori samt objekt- respektive aktörsperspektiv i vår analys. I varje avsnitt presenteras även kortfattat, viss kritik som finns gällande dessa, och vi tänker att även denna kritik är viktig att lyfta särskilt då vår ansats ligger i socialkonstruktionismen. Det vill säga även vår undersökning som sådan är en social konstruktion. Det är av vikt att även beakta att det finns andra teorier och perspektiv som kan ge en annan förståelse än den vi kommer att presentera i följande avsnitt.

3.1 Socialkonstruktionism

Berger och Luckman (2011) har tidigare utvecklat teorin om sociala konstruktioner, socialkonstruktionismen, vilket exempelvis beskriver hur verklighet och kunskap konstrueras i samhället samt hur dessa konstruktioner styr vår uppfattning om olika företeelser. För att förklara sociala konstruktioner vidare kan en ta sin utgångspunkt i socialpsykologin. Enligt Payne (2008) handlar socialpsykologi om effekten av relationer mellan människor, hur relationer påverkar varandra, samt vilka konsekvenser som exempelvis språket har i det sociala samspelet. Payne skiljer mellan sociala konstruktioner och individuella konstruktioner. Individuella konstruktioner är de inre tankar och bilder som en person kan ha om saker och

ting, medan sociala konstruktioner är tankar och åsikter som är gemensamma med andra. Då tillräckligt många individer tillskriver en och samma mening till ett fenomen bidrar så småningom denna delade kunskap till att bli en gemensam och allmän kunskap. Kunskap som utgör en objektiv, trovärdig och generell bild av ett fenomen, samt vad detta innebär i en social kontext. Definitionen av exempelvis vad som är barnets bästa kan därmed vara uppkommen ur en socialt konstruerad process, med generella uppfattningar om exempelvis vad barn i ett samhälle har behov av. I en annan kontext och av andra samhällsmedlemmar kan denna konstruktion se helt annorlunda ut. Utifrån socialkonstruktionismen är dessutom relationen mellan exempelvis socialsekreteraren, barnet och organisationen reflexiv. Med detta menas att de även påverkar varandra. Barnets bästa inom en verksamhet är därför inte heller statisk och för alltid bestämd, utan kan ändras utifrån nya tolkningar och uppfattningar. Detta gör att tolkningen av definitioner och fenomen är en ständigt pågående process (*ibid.*).

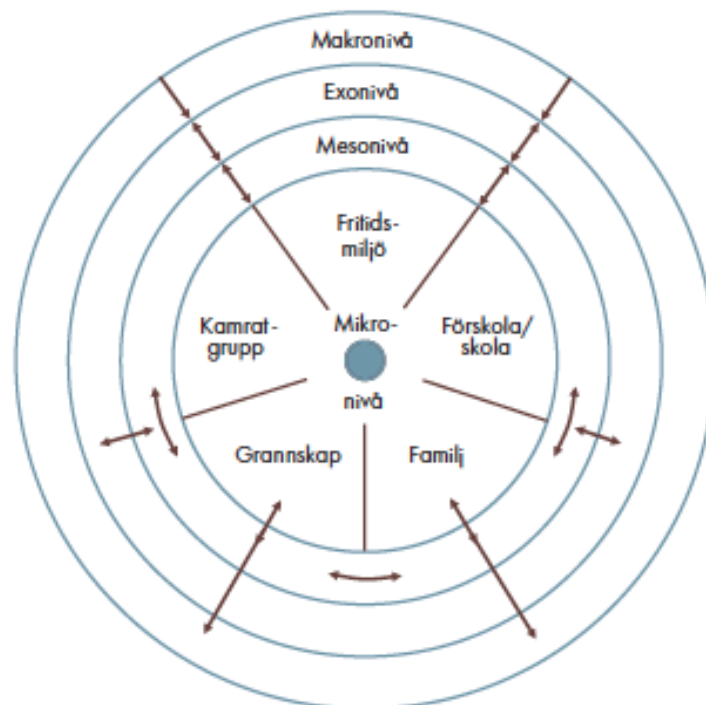
Kritik mot socialkonstruktionismen handlar bland annat om att även denna i sig är en social konstruktion samt att den är relativistisk, det vill säga att den sanning som framkommer endast är giltig i en begränsad (lokal) mening. Socialkonstruktionismen anser inte heller, enligt kritiker, att det finns en värld som är oberoende av människan.

Socialkonstruktionisterna svarar på denna kritik genom att hålla med om att socialkonstruktionismen i sig är en social konstruktion, då det är förutsättningen för dess egen existens. De förnekar inte heller att det finns en värld vilken är oberoende av människan, de anser dock inte att det har vidare relevans utan att det är en icke-fråga. Vidare menar de att begreppet sanning inte är avgörande för socialkonstruktionismen då även det är en analytisk icke-fråga. De har inte som avsikt att avgöra vad som är "verklighet" för individen i syfte att se hur vida det stämmer eller inte bortom individens tankar. Det viktiga är istället att se till hur människan tillsammans konstruerar en "verklighet" (Tholander 2006).

3.2 Utvecklingsekologisk teori

Bronfenbrenner (1977) utvecklade, med början på 1970-talet, den utvecklingsekologiska teorin, vilken syftar till människans utveckling i samspel med sin omgivning. Då utvecklingspsykologin ser till individen som fristående sin omgivning presenterade Bronfenbrenner, som en reaktion till denna och andra teorier vilka enbart utgår ifrån en aspekt, en modell som istället utgår från att det kring en människa finns flera olika system

som genom samspel och interaktion påverkar individen i dennes kontext (Andersson 2002; Bronfenbrenner 1977; Leviner 2011, Socialstyrelsen 2013b).

(Bild 2, Socialstyrelsen 2013b)

Bronfenbrenners modell utgår från fyra analysnivåer vilka påverkar, interagerar och samspelar med varandra på makro-, meso-, exo- och mikronivå, utan hierarkisk ordning. Självt liknar Bronfenbrenner sin modell vid ryska dockor som omsluter varandra, men modellen kan också förklaras genom koncentrisk cirklar såsom på bilden ovan. Barnet (individen) befinner sig i sin närmiljö i mitten av cirklarna. Närmiljön omfattar fler och fler personer allt eftersom barnet blir större. På mikronivå interagerar barnet inom sin närmiljö då denne befinner sig i sin kontext tillsammans med exempelvis familj och vårdnadshavare, samt så småningom med skolan samt olika fritidsmiljöer. På mesonivå interagerar närmiljöerna emellan, det vill säga inte direkt med barnet men ändå med påverkan på barnet, samt på exonivå med organisationen inom exempelvis skola, hälso- och sjukvården, olika kommunala resurser som exempelvis socialtjänsten samt via olika politiska beslut i till exempel socialnämnden. Dessa påverkas och interagerar sedan även på makronivå via olika samhällsförhållanden som råder samt genom lagar, normer och värderingar. All interaktion påverkar med andra ord även det individuella barnet på ett eller annat sätt, direkt eller indirekt (Andersson 2002;

Bronfenbrenner 1977; Socialstyrelsen 2013b). Utifrån ovan kan även tänkas att utvecklingsekologin på så sätt liknar de tankar som socialkonstruktionismen för. Barnet, liksom andra vuxna som finns runt denne på de olika nivåerna, har uppfattningar som är uppkomna ur sociala konstruktioner, det finns ingen statisk gång. Konstruktioner på olika nivåer kring barnet (föräldrars, skola, fritid) kan därför antas påverka och samspela med barnet och bidra till barnets egen uppfattning och konstruktion av sin verklighet.

Barnet, som enligt utvecklingsekologin ses som ett aktivt subjekt, har i och med sina alldeles specifika förutsättningar, en betydande roll i samspelet med övriga nivåer (Andersson 2002; Socialstyrelsen 2013b). Barnet är påverkat och påverkas av sin miljö, vilket också gör samspelet till en dynamisk process under ständig förändring. Kön, etnicitet, ålder, klass och kultur är alltihop faktorer som påverkar. Det är enligt utvecklingsekologin av stor vikt att beakta att barnets upplevelse och mening i olika avseenden är högst unikt. Ett fenomen kan således uppfattas olika beroende på vilka förutsättningar ett barn haft under sitt liv, hittills och framöver. Inget kan tas för givet. Det är enligt Bronfenbrenner (1977), inte heller enbart det unika barnet som bör fokuseras på, utan lika viktigt är att se till hela systemet kring barnet då barnet också är medskapare av sin omgivning. Det går inte att se barnet som enbart påverkat av sin omgivning utan det är just interaktionen i denna dynamiska process som barnet befinner sig i, som tillsammans utgör dess alldeles unika verklighet (Andersson 2002).

Kritik mot Bronfenbrenners (1977) utvecklingsekologi är dels gällande dess stora omfattning, vilket kan bidra till att den är svår att till fullo förstå sig på (Andersson 1986), samt dels gällande bristen på kopplingar till biologiska samt kognitiva processer hos en individ (Santrock et. al. 2010). Dock är detta processer som Bronfenbrenner (1977) själv utvecklade den utvecklingsekologiska teorin, med anledning av att tidigare teorier allt för mycket enbart tog hänsyn till. Han menar vidare att utvecklingsekologin inte är till för att ersätta andra föreställningar och fungerande teorier, utan bör ses som ett komplement till dessa (*ibid.*).

3.3 Objekt- respektive aktörsperspektivet utifrån barndomssociologin

Teorier om barn som objekt och subjekt fick sitt genomslag på 1980-talet. På 1990-talet, och i samband med genomförandet av barnkonventionen, bidrog förändringar inom barndomssociologin med James och Prout (1990) i täten, att teorier gällande barn som sociala

aktörer fick stort intresse. De visade bland annat på att barn inte bör ses som passiva individer utan att de istället är i ständig påverkan av sin kontext. Barn och barndom ansågs vara sociala konstruktioner med en i samhället egen social kategori, i påverkan av exempelvis klass, etnicitet och kön (Löf 2011). Barndomssociologin har även bidragit till att barnens eget perspektiv blivit intressant och att barn har fått en större möjlighet att få sin röst hörd. Barnets olika erfarenheter tillsammans med faktorer som till exempel ålder, kön, etnicitet och klass ligger till grund för varje barns uppfattning om sin verklighet. Dessa förutsättningar innebär också att varje barn utvecklar individuella strategier för att hantera sin vardag med följderna av att varje barn har unika behov (Cederborg 2014; Hultman & Cederborg 2014; Löf 2011).

Två perspektiv som återfinns inom barnkonventionens barnsyn är objektperspektivet samt aktörsperspektivet. Objektperspektivet ser till barnet som ett objekt vilket av samhället anses vara i behov av skydd och omsorg, medan aktörsperspektivet ser till barnet som en kompetent aktör och ett aktivt subjekt med eget utrymme för åsikter och handlingar (Rasmusson 2003). Normer och föreställningar om barn och barndom kan utifrån ett objektivistiskt synsätt tänkas vara det samhället anser vara önskvärdt, oavsett hur det unika barnet upplever detta (Sahlin 2002). Barnet utifrån aktörsperspektivet anses istället vara medskapare av sin egen utveckling, vilket kan liknas vid bland annat det Bronfenbrenner (1977) samt James och Prout (1990) skriver om gällande barn som aktiva subjekt. Barnet är påverkat och under påverkan av sin omgivning, i ständig interaktion med just sin specifika kontext och med olika upplevelser av sitt liv. Att arbetet utifrån ett barnperspektiv kan dels innefatta att ta hänsyn till vad det unika barnet faktiskt upplever utifrån sin kontext. Det vill säga barnets eget perspektiv och därmed barnet som en social aktör. Men det kan också innebära hur vuxna och samhället ser på barn, barndom och barns behov, det vill säga med barnet som ett objekt (Cederborg 2014; Halldén 2003).

Kritik mot barndomssociologins tankar om barnet som ett aktivt subjekt finns gällande det faktum att barnet kan antas ses som allt för kompetent, något som kan medföra att vuxnas ansvar riskerar att begränsas. Barnets rättigheter får inte bli till ett krav på så sätt att det för alltid överordnas vuxnas huvudansvar för barnets omsorg (Halldén 2007). Motsatsen till denna kritik finns bland annat i det James och Prout (1990) skriver om gällande riskerna i att istället se barnet som ett ofullständigt objekt, på väg mot att bli en fullständig vuxen individ,

istället för en kompetent individ. Halldén (1994) nämner även hur detta sista kan sättas i relation till exempelvis hur familjesociologin på liknande sätt behandlar den vuxna människan som norm och hur barn därmed riskerar att studeras endast utifrån att vara en individ på väg mot att bli vuxen.

3.4 Summering

Som vi tidigare nämnt vilar dokumentations- och handläggningssystemet BBIC på grunder utifrån bland annat barnkonventionen och utvecklingsekologin, och arbetet inom den sociala barnvården bör även utgå utifrån ett barnperspektiv. Både barnkonventionen, utvecklingsekologin samt aktörsperspektivet talar för det kompetenta barnet, ett barn med eget värde, lika viktig som en vuxen. Likt utvecklingsekologin talar barnkonventionen även om vikten av att se barnet utifrån hela dess kontext där både mikro, meso, exo- och makronivå har betydelse. Barnkonventionen talar dock även utifrån ett förhållandevis universellt barn (Rasmusson 2003), samt ett barn i behov av skydd från exempelvis vuxna, det vill säga utifrån ett objektperspektiv. Utvecklingsekologisk teori samt aktörsperspektivet förtydligar, i motsats till objektperspektivet, det unika barnets roll som en social aktör. Med anledning av ovan tänker vi att de teorier och perspektiv vi valt till vår analys kan komma att hjälpa oss att tolka den empiri vi har till förfogande i syfte att se hur barnperspektivet framkommer.

4.0 Metod

Vi kommer i detta avsnitt beskriva vår metod, det vill säga hur vi har gått tillväga i vårt uppsatsarbete. För att göra det tydligare för läsaren att förstå de olika val vi har gjort, och hur vi praktiskt har gått tillväga i uppsatsskrivandet, har vi delat in metodavsnittet i olika underrubriker. Under avsnittet för metodval presenterar vi vad vi gjort och varför vi valt följande metoder. Urvalsavsnittet förklarar hur vi gått tillväga då vi valt ut de publikationer som utgör vår empiri och underlag för analys. I avsnittet för informationssökning finns att läsa hur vi gått till väga i vår sökning av publikationer och annan tidigare forskning samt annan relevant litteratur. En beskrivning av den metod vi använt i vårt analysarbete finns att läsa under analysmetod. I etikdiskussionen reflekterar vi över etiska frågor i relation till vår uppsats och under arbetsfördelning tar upp hur vi fördelat vårt arbete med uppsatsen. Slutligen diskuterar vi styrkor och svagheter med de val vi gjort i en metoddiskussion.

4.1 Metodval

Vi har valt att göra en kvalitativ litteraturstudie där vi undersöker hur barnperspektivet inom BBIC tillämpas i praktiken och hur barn därigenom görs delaktiga i sina utredningar inom socialtjänsten, genom att se hur ovan beskrivs i tidigare forskning³. Bryman (2011) beskriver skillnaden mellan kvalitativ och kvantitativ forskning som att man då man väljer en kvalitativ metod snarare är intresserad av ord än siffror, vilket man mer är ute efter i den kvantitativa metoden (*ibid.*). Friberg (2006) menar att en litteraturstudie kan utföras på olika sätt, där ett sätt är att inför fortsatt forskning ge en översikt över det aktuella forskningsläget och ett annat sätt är att jämföra forskningsområden och/eller teorier för att på så sätt försöka förklara olika fenomen. Vårt val av litteraturstudie befinner sig i denna senare del, då vårt syfte är att undersöka vad tidigare forskning säger om hur barn görs delaktiga genom arbetet utifrån ett barnperspektiv (*ibid.*). Vår undersökning är av deduktivt slag, vilket innebär att vi valde de teoretiska utgångspunkterna vilka vi ville använda i vårt analysarbete, innan vi påbörjade arbetet med vår empiri (Bryman 2011). Ett val vi gjorde med anledning av att vi ville ha en ingång för att kunna analysera vårt material med samma teoretiska utgångspunkt som då vi gjorde vår grovanalys av publikationerna.

4.2 Urval

Framför allt i början av uppsatsarbetet lade vi mycket tid på att söka efter avhandlingar, böcker, vetenskapliga artiklar och liknande för att få en översiktsbild på vad som fanns skrivet om frågor som relaterar till vårt syfte. Några av de avhandlingar och artiklar som vi fann extra intressanta och relevanta utifrån vår studie användes sedan som underlag för vår analys. Under vår litteratursökning fann vi mycket forskning som på olika sätt gränsade till vårt syfte. Vi blev därför tvungna att lägga förhållandevis mycket tid till att få ett grepp om dessa och därefter göra ett urval. Trots att vi fann mycket tidigare forskning som relaterade till vårt område, var det svårt att göra urvalet, då det var svårt att få fram det som hade störst relevans för oss. Ytterligare ett problem som vi stötte på var att vi hittade mycket forskning som utifrån ämne kändes relevant, men som föll bort på grund av att de var för gamla. Utifrån den avgränsning som vi gjort, vilket handlar om att vi enbart vill se på hur socialtjänsten i Sverige arbetar med barnavårdsutredningar, har vi i vårt urval valt bort forskning som handlar om hur det ser ut i andra länder. I vårt urval har vi även medvetet valt att ta med såväl vetenskapliga

³ Lista över valda publikationer, sid 4.

artiklar, såväl som rapporter och avhandlingar. Detta har gjorts utifrån en tanke att formen på publikationen inte spelar någon väsentlig roll för att kunna besvara vårt syfte. Fokus har lagts på innehållet och slutsatserna de olika författarna drar utifrån sina respektive undersökningar.

Vi har i vårt urval tagit med publikationer som undersöker barnets delaktighet i ett flertal olika former av utredningar. Publikationerna vi har valt innefattar barnavårdsutredningar utförda både med stöd av SoL och LVU samt familjerättsliga utredningar som rör vårdnadsfrågor med stöd av FB. Det finns också en mängd olika orsaker till utredningarna, exempelvis familjehemsplaceringar och våld i hemmet. Vi har gjort detta val då vi inte anser att typen av utredning har relevans för att besvara vårt syfte, samt med en tanke om att vi genom den breda synen skulle få ett större urval av forskning att välja mellan. Ytterligare ett urvalskriterie vi har haft är att enbart ta med forskning som är utförd och publicerad mellan åren 1999 och 2014. Anledningen till att vi valde att dra gränsen bakåt i tiden är för att år 1999 var det år då BBIC-modellen började att provas i Sverige. Då områdena i, och begrepp kopplat till, BBIC-triangeln varit viktiga i vårt analysarbete kändes det därför som en högst logisk brytpunkt. Anledningen till att vi inte har med senare material än 2014 är med anledning av att vi inte funnit senare forskning med relevans för vår undersökning. Vi har medveten valt att ta med forskning som är publicerad såväl under de första åren då BBIC prövades, som forskning gjord på senare år då BBIC är ett mer väletablerat arbetsredskap. Vi har i vår bearbetning av materialet eller i vår analys inte gjort någon skillnad på de olika forskningarna baserat på när de är publicerade. Vi har valt att ta med publikationer oavsett om de på något sätt berör BBIC eller inte. Det med anledning av att vårt intresse är att se huruvida barnperspektivet (som ligger till grund för BBIC) används i praktiken, inte huruvida BBIC som modell används eller ej.

4.3 Informationssökning

Under vårt uppsatsarbete har vi kontinuerligt sökt information av olika slag på många olika sätt. För att finna material sökte vi dels genom att gå in på Göteborgs universitetsbiblioteks hemsida (Göteborgs Universitet 2015) där vi använde oss av tjänsten Supersök. I Supersök kan man söka efter avhandlingar, uppsatser, böcker med mera. Vi använde även olika databaser för vår informationssökning, framför allt Social services abstracts och SwePub, som även dem går att finna på Universitetsbibliotekets hemsida. Vi har avgränsat våra sökningar

till publiceringsdatum; 1999–2015, publikationstyper; bok/e-bok, tidningsartikel, tidskriftsartikel, avhandling samt rapport. Valt område är Sverige och språk för publikationerna är svenska och engelska. Vi har även valt att söka efter publikationer som är vetenskapligt och refereegranskade. Google Scholar, som är en söktjänst där man kan söka vetenskaplig litteratur, var även till stor användning vid våra sökningar. Även här har vi begränsat oss till publiceringsdatumen 1999-2015. Ämnesord som vi använt i våra sökningar oavsett sökplattform är till exempel; barnets bästa, barnets röst, barns deltagande, socialtjänsten, BBIC, utredningar samt beslut. Motsvarande ord på engelska har använts för att få tillgång till internationellt material. Dessa ord har även använts i olika kombinationer i sökningen för att få fram det mest relevanta materialet för oss.

I våra sökningar har vi fått en stor mängd träffar, vi har sedan på olika sätt försökt avgränsa dessa genom att lägga till eller ta bort ämnesord. När vi fått en hanterbar mängd träffar har vi i en första genomgång läst titlarna och i de fall där vi sett att dessa har relevans för vår undersökning har vi gått vidare och läst abstract. Det material som vi därefter ansett haft störst relevans utifrån våra urvalskriterier har vi sedan lånat från biblioteket, eller laddat ner till våra datorer för att kunna läsa. Vi har insett att det finns väldigt mycket skrivet om frågor som relaterar till vår undersökning men som inte helt och hållet uppfyllt våra urvalskriterier. Anledningar till att vi valt bort publikationer har varit exempelvis då de inte handlat om barn och utredningar inom socialtjänsten i Sverige, samt då det inte varit barnens deltagande och barnens behov som varit fokus för publikationernas undersökningar. Till exempel har vi valt bort publikationer där fokus mer handlat om olika metoder eller orsaker till utredning etcetera, eller då utredningarna har genomförts på andra ställen än socialtjänsten, såsom exempelvis BUP eller inom skolan. Med anledning av den begränsade tid vi har haft för vårt uppsatsarbete, har vi efter en snabb överblick och därefter inläsning på det material som vi lånat/laddat ner, skalat bort en hel del för att fokusera och lyfta fram den forskning vi anser oss ha mest användning av för att besvara vårt syfte. När vi väl var färdiga med denna process hade vi fått det urval som vi använder oss av i vårt resultat⁴, det vill säga sju publikationer bestående av tre artiklar, två avhandlingar samt två rapporter.

⁴ Lista över valda publikationer, sid 4.

Utöver universitetsbibliotekets söktjänster och Google scholar har vi även haft stor nytta av Socialstyrelsens handböcker och andra skrifter från dem. Dessa har vi tagit del av genom att gå in på Socialstyrelsens officiella hemsida (Socialstyrelsen 2015b). Även Sveriges Riksdags officiella hemsida med lagar och förordningar har varit till stor användning för oss vad gäller korrekta lagtexter och hänvisningar till specifika paragrafer (Sveriges Riksdag 2015a).

4.4 Analysmetod

Vi har gjort vad man skulle kunna kalla för en form av tematisk innehållsanalys, utifrån bland annat det Bryman (2011) skriver om detta analysätt. Vårt första steg i analysarbetet var att vi använde oss av de olika begreppen barnets delaktighet, barnets röst, barnets behov (kopplat till begreppen inom BBIC⁵), samt barnets bästa för att göra en grovanalys av de valda publikationerna⁶. Vi valde att analysera utifrån dessa begrepp då de är centrala i BBIC och barnkonventionen samt därför högst relevanta för vårt syfte och frågeställningar. Vi läste igenom publikationerna en i taget, och letade efter sådant som framkom och vilket vi tyckte hade relevans för att besvara våra frågeställningar. Dessa textstycken kopierades/skrevs sedan in i ett dokument samt lades in under den rubrik (det tema) där vi tyckte det passade bäst. Vi använde oss av en färgkodning för att hålla isär de olika publikationernas urdrag. Varje publikation fick en egen färg i vilken texten som lades under valda teman skrevs i⁷. Vi har utifrån detta arbetssätt tänkt ett tema som något som består av en grupp koder snarare än att ett tema är det samma som en kod (*ibid.*).

När den första grovanalysen/färgkodningen gjorts på alla publikationer, gick vi vidare med att läsa igenom vad som fanns under varje enskilt tema för att hitta gemensamma underteman. Vi fann till exempel att betydelsen av barnets ålder fanns med under ett flertal olika teman, såsom barnets bästa och barnets behov, och vi valde då att slå ihop dessa olika delar till ett undertema gällande ålder. Vi skapade utifrån det en egen rubrik i analysen som presenterar vad vi sammantaget funnit om ålder, "Betydelsen av ålder och mognad". Samtliga underteman/rubriker som presenteras i vår analys är; "Betydelsen av ålder och mognad", "Barn i relation till vuxna", "Barnets möjlighet och vilja till deltagande", "Känslan av att bli lyssnad på, relationens betydelse", "Definition av barnets behov" samt "Dokumentation av

⁵ Se BBIC-triangeln, Bild 1 (Socialstyrelsen 2015a), sid. 16.

⁶ Hur valet av våra publikationer har gått till finns att läsa i avsnittet 4.2 Urval, sid. 24.

⁷ Se färgkodningen under 5.1 Sammanställning av valda publikationer, sid. 33.

barnets röst”. Vi har i vårt analyskapitel sammanfattat vad de olika publikationerna säger och visar på likheter, skillnader och kopplingar mellan det som framkommit i undersökningarna. För att förstå de olika publikationernas innehåll och deras kopplingar till varandra, har vi sedan applicerat våra teoretiska utgångspunkter i analystexten.

4.5 Etikdiskussion

Etiska dilemman och överväganden är något som inte sällan uppkommer i socialt arbete och i olika forskningsprocesser. Man bör därför enligt Kvale och Brinkmann (2009) ha det i åtanke och ta hänsyn till det redan från det att man påbörjar sin undersökning. Bryman (2011) beskriver fyra grundläggande etiska principer som gäller all forskning. Då vi har gjort en litteraturstudie baserad på tidigare utgiven forskning har vi inte ställts inför så många etiska dilemman i vår undersökning. Detta då alla de publikationer vi använt i vår analys har genomgått etisk prövning innan de publicerats, och därmed redan är behandlade etiskt korrekt. Vi har noggrant läst igenom hur de olika författarna förhållit sig till etiska frågor i sina undersökningar för att säkerställa att de etiska principerna efterföljts. Vi har även återgett och bevarat de olika undersökningarnas resultat och slutsatser i samma kontext som de publicerats och har alltså inte satt in dem i andra sammanhang än i vilket de framkommit. En etisk diskussion som vi fört har varit i linje med samtyckes- och nyttjandekravet. Det innebär att deltagare har rätt att själva bestämma över sin medverkan i en undersökning och att insamlat material endast får användas för det specifika forskningsändamålet. Vår fundering rörde sig om att personerna, vars röster och åsikter ligger till grund för författarnas resultat, lämnat sitt godkännande till att delta i den specifika undersökningen, alltså inte till att vara med i vår undersökning. Vi funderade därför kring om vi skulle välja bort att använda barns citat i vår uppsats för att inte inkräkta på ovan principer. Vi beslutade dock att barnen och andra berörda är såpass avidentifierade redan i den ursprungliga publikationen, att det inte på något sätt skulle kunna gå att spåra vem dessa är. Vi vet i de flesta fall inte i vilken kommun undersökningarna gjorts och i alla fall vet vi inget om barnens eller övriga deltagares verkliga namn, vilket säkerställer dess anonymitet. Vi anser istället att de citat vi använder oss av fyller en viktig poäng i vår analys då dessa kan användas för att styrka våra påståenden, och vi vill på så sätt bidra till att barns röster faktiskt framkommer.

4.6 Arbetsfördelning

Vi har under i stort sett hela uppsatsprocessen arbetat och skrivit tillsammans. Detta arbetssätt tycker vi har stärkt slutresultatet av arbetet på flera olika sätt. Bland annat har det gjort att vi båda två har lika bra inblick i uppsatsens alla olika delar samt att det bidrar till ett bättre flyt i läsningen, då det inte finns några variationer i språket beroende av vem av oss som skrivit ett visst avsnitt. Det har för oss varit väldigt meningsfullt att sitta tillsammans med uppsatsarbetet då man lätt kunnat bolla eventuella frågetecken och svårigheter som dykt upp under tidens gång. Även det har bidragit till att vi båda två är väl insatta i alla delar i uppsatsen. Rent praktiskt har arbetet gått till så att vi tillsammans suttit med varsin dator framför oss och skrivit i ett Google docs dokument. Detta har möjliggjort att vi har kunnat skriva båda två i ett och samma dokument och följa det som skrivs. Båda två har under hela arbetets gång haft full tillgång till uppsatsen i sin helhet. Under vissa perioder har vi delat upp arbetet för att spara tid, till exempel delade vi upp de artiklar och rapporter som vi till en början hittade för att läsa igenom de och därefter tillsammans bedöma relevansen av de. När dessa väl var valda har vi båda två läst allt.

4.7 Reliabilitet, validitet och generaliserbarhet

Bryman (2008) skriver att reliabilitet rör frågan till vilken grad en undersökning kan få samma resultat om den utförs ännu en gång, eller om resultaten är en följd av slumpmässiga faktorer. Validitet handlar om hur vida det som är syfte att undersöka verkligen är det som slutligen undersökts. Våra tankar kring detta är att om någon annan i framtiden skulle göra samma undersökning som oss, och använda samma metod, teorier och publikationer, skulle slutresultaten förmodligen i stora drag kunna bli de samma. För att detta ska vara möjligt är det relevant att beskriva vårt tillvägagångssätt så utförligt som möjligt, vilket vi gjort i detta metodavsnitt. Om samma teman används för att i ett första stadie bryta ner publikationerna gissar vi att en annan forskare förmodligen skulle finna liknande saker som oss. Dock finns en tanke om att varje människa har sina egna tolkningsramar och att man utifrån detta tillskriver en och samma mening/urdrag olika betydelse och innebörd. Med anledning av detta skulle det kunna vara så att nästa person som genomför undersökningen anser att något ur publikationerna passar bättre in under ett tema, medan vi valt att lägga det under ett annat. Vad det gäller validiteten anser vi att vi hållit oss väl till vårt syfte och frågeställningar då vi utfört undersökningen. Vi tror att det kan handla om att vi hade ett tydligt syfte och relativt

omfattande frågeställningar redan då vi valde ut och sedan gick på vårt material. Det faktum att vi är två som samarbetat med undersökningen har även det varit till hjälp då vi tillsammans diskuterat och reflekterat över de tolkningar och val vi gjort. Generalisering hanterar enligt Bryman (2008) det resultat som en undersökning har gällande den externa validiteten, det vill säga hur vida vår undersöknings resultat kan antas stämma för en större population än den som undersökts. Vi anser att vi har fått med ett relativt stort omfång av den forskning som gjorts i ämnet, både vad det gäller över tid och över olika delar i landet. Då vi till största del ser liknande teman i de olika publikationerna tänker vi att man kan se att resultatet inte enbart svarar för lokala faktorer i en viss stad eller organisation. Det finns i och med detta omfång av tidigare forskning en möjlighet att resultatet överensstämmer på ett mer övergripande plan inom socialtjänsten. Dock kan vårt resultat inte tala för hur det ser ut i andra länder än Sverige, då dessa inte undersökts och det finns väsentliga skillnader i lagar och annat som styr arbetet med barn, vilket skulle kunna leda till att resultatet blev missvisande.

4.8 Metoddiskussion

Inledningsvis planerade vi att genomföra intervjuer respektive aktstudier för insamlandet av vår empiri. Vi ville ha en teoretisk ram att utgå ifrån redan då vi höll intervjuerna/genomförde aktstudierna, för att kunna få ut så mycket information som möjligt som skulle kunna besvara vårt syfte och våra frågeställningar. Då intervjuer och aktstudier av olika anledningar uteslöts som alternativ bestämde vi oss istället för att göra litteraturstudier där vi undersökt hur tidigare forskning av socialtjänstens utredningsarbete presenterar barnets bästa och dess röst utifrån ett barnperspektiv. Vårt syfte och våra frågeställningar fick i och med detta omformuleras något, men vi tyckte ändå att de teoretiska utgångspunkterna som vi valt mer än väl skulle fungera för att förstå vårt material även med denna ingång.

Som i allt man gör, hade vi kunnat göra saker annorlunda och vad gäller vårt tillvägagångssätt i denna uppsats finns det vissa saker att diskutera och se på med ett kritiskt förhållningssätt. En sådan sak är vårt val av metod för insamling av empiri. Då det till slut landade i att använda oss av tidigare forskning för att genomföra en litteraturstudie, hade det redan förflutit en del av den planerade tid som vi fått till förfogande för vårt arbete med uppsatsen. Vi hade inte heller så goda förkunskaper av vad en litteraturstudie var och hur man genomförde en sådan, vilket gjorde att vi fick ägna viss tid åt att förstå metoden som sådan. Om

litteraturstudie varit vår ursprungliga plan hade vi haft mer tid åt att gå ännu djupare i publikationerna och dess innehåll. Vi hade även kunnat göra en än mer utförlig sökning samt med utförligare dokumentation av vår informationssökningsprocess än vad som gjorts. Vi har även reflekterat en del kring det faktum att vi genom det vi läst i de olika publikationerna tolkar det som de olika författarna har skrivit. Dessa har i sin tur gjort tolkningar i sina resultat utifrån sina referensramar och förförståelser. I och med det är det viktigt att förhålla sig någorlunda kritisk även till vårt resultat vilket kan vara påverkat av våra tolkningar och förförståelser.

Vi vill dock lyfta fram att vi så här i efterhand anser att vi inte förlorade så jättemycket tid på grund av vårt byte av metod. Vi ser att vi efter bytet till litteraturstudier kunnat jobba på i vår egen takt med bearbetning av empirin, istället för att vara beroende av andra människors tid (personer att intervjua, enhetschefer för att få tillgång till akter, transkribering osv.). Om vi haft mer tid och utrymme till förfogande för denna uppsats finns dock en tanke att vi kunnat komplettera undersökningen med att göra egna intervjuer och/eller aktstudier, vilket vi tänker skulle kunna utgöra en möjlighet till att öka trovärdigheten till det vi slutligen kommit fram till. Vi tänker även att det skulle kunna finnas en skillnad i vår analysmetod om vi haft mer tid till uppsatsen, eller om litteraturstudier varit vår ursprungliga plan. Ännu en tanke vi har är gällande de teman vi i förväg valt. I och med dessa kunde vi på ett enkelt sätt bryta ner innehållet i publikationerna till en mer lätthanterlig mängd. Efter en första sammanställning av publikationerna utifrån dessa teman fann vi då andra underteman, vilka vi använder oss av för att presentera vår analys. I och med att vi först brutit ned texterna utifrån våra första teman, och sedan inte gått igenom publikationerna på nytt utifrån de nya underteman vi fann, kan vi dock ha missat ytterligare relevant information.

Vårt fokus och grundsyfte har alltså under hela processen varit det samma, om än med olika ingångar. I efterhand har vi reflekterat en del kring nackdelarna med att i förväg ha valt de teorier och perspektiv som vi ville använda. Vi tänker att våra slutsatser till viss del kunnat se annorlunda ut om vi valt att analysera vår empiri utifrån exempelvis teorier om makt och handlingsutrymme, vilka vi tänker mycket väl skulle kunna vara relevanta för vår undersökning. Utifrån vår analys hade vi i sådana fall kunnat se på våra frågor utifrån andra, även de intressanta perspektiv. Vi kan också se att vi genom vår tydliga teoretiska ingång

förmodligen tolkat saker i vår analys utifrån de perspektiv vi haft och därigenom kan ha missat alternativa tolkningar.

5.0 Redovisning av resultat

I följande avsnitt presenteras en tabell av de sammanlagt sju artiklar och avhandlingar samt rapporter som vi valt att använda oss av i vår undersökning. Tabellen innehåller författare samt titel på publikation, årtal samt ansvarig utgivare. I tabellen finns också vad för slags publikation det gäller, samt en sammanfattande beskrivning av hur studierna som ligger till grund för publikationerna har genomförts, i vilket syfte samt avslutningsvis en kortfattad slutsats. Färgerna till var och en av dessa är de koder vi använt oss av i vårt analysarbete. Dessa färger ligger till grund för arbetet vi gjorde inledningsvis, då vi med hjälp av en tematisk innehållsanalys sökte efter de begrepp vi valt att fokusera på. Då metod och metodval har hanterats i tidigare avsnitt⁸ går vi inte in närmare på detta här.

⁸ 4.0 Metod, se sid 23.

5.1 Sammanställning av valda publikationer

<p>Cederborg, A-C. & Karlsson, Y. (2001) "Omhandertagande med barnets perspektiv" <i>Socialvetenskaplig tidskrift</i> 2001, nr 3, s 163-179 (elektronisk), <http://svt.forsa.nu/documents/forsa/documents/socialvetenskaplig_tidskrift/artiklar/2001/omhandertagande_med_barns_perspektiv_av_ann-christin_cederborg_och_yvonne_karlsson.pdf> (2015-03-17).</p>		
<i>Vad</i>	<i>Urval/Metod</i>	<i>Slutsats</i>
Artikel	Undersökningen omfattar 20 barn mellan 5-19 år, som omhandertagits med stöd av LVU mellan åren 1994-1998 i en medelstor svensk kommun.	Den här studien visar hur barn både kan och vill ge en bild av sina upplevelser. Barnens berättelser gör att man kan dra slutsatser om att barnet ofta framställs som objekt snarare än subjekt i socialtjänstens arbete. Många barn uttrycker att de inte tycker att de blir tagna på allvar av socialsekreterare och vårdande personal.
<i>Utredningar med stöd av; LVU</i>	Intervjuerna utgick ifrån en halvstrukturerad intervjuguide, och har sedan bearbetats med en kvalitativ ansats. Man sökte efter tematiskt innehåll i det unika barnets berättelser.	Berättelserna i studien ger en förstärkt bild av att samhällsinsatser som har som syfte att tillvarata barns intressen sker "över huvudet" på barnen. De känner sig som åskådare istället för medaktörer och har inte uppfattningen om att de har rätt eller möjlighet att påverka socialtjänstens agerande.
<p>Hultman, E. & Cederborg, A-C. (2013) "How Social Workers Portray Children's Perceptions When Constructing Their Identities" <i>International Journal of Social Science Studies</i> 2013, Vol 1, No 2, s 73-81 (elektronisk), <http://redframe.com/journal/index.php/ijsss/article/view/130/147> (2015-03-17).</p>		
<i>Vad</i>	<i>Urval/Metod</i>	<i>Slutsats</i>
Artikel	Studien omfattar totalt 35 utredningar, gällande 16 flickor och 19 pojkar, vilka var mellan 5 och 17 år då utredningarna genomfördes. I studien görs en diskursiv analys med fokus på hur utredningarna är utformade i enlighet med BBIC-modellen då det uttryckts oro för barnens hälsa.	Resultaten tyder på att barnens uppfattningar, i antal ord räknat, gavs mer uppmärksamhet än föräldrarnas eller andra vuxnas. Det framkom dock skillnader i hur socialarbetarna hanterade barnets röst i utredningarna, något som belyser vikten av att vidareutveckla BBIC-manulerna för att säkerställa att barnet både lyssnas till samt ses som huvudaktör i sitt eget liv.
<i>Utredningar med stöd av; SoL, LVU</i>		

Iversen, C. (2014) "Predetermined participation: Social workers evaluating children's agency in domestic violence interventions" <i>Childhood</i> 2014, Vol. 21(2), s 274–289 (elektronisk), <http://chd.sagepub.com/> (2015-03-18).		
<i>Vad</i>	<i>Urval/Metod</i>	<i>Syfte</i>
Artikel	I studien analyseras 35 intervjuer med sammanlagt åtta socialsekreterare ifrån tre utvalda kommuner i Sverige, alla intervjuer har blivit inspelade. Innehållet i intervjuerna fokuserar på arbetet med barn mellan 3 till 13 år, där alla barnen har erfarenhet av att delta i individuella eller gruppbaserade insatser som stöd efter att ha bevittnat våld i nära relationer. <i>Typ av utredningar:</i> SoL	Syftet är att ge en inblick i arbetet inom den institutionella myndighet som socialtjänsten innebär, med särskilt fokus på de psykologiska begreppen vilja och önsknings. Artikeln undersöker hur barnen i och med sitt deltagande konkurrerar mot de av socialtjänsten valda insatsmetoderna.
<i>Utredningar med stöd av:</i> SoL		<i>Slutsats</i>
		I studien framkommer att socialsekreterarna beskriver samarbetsvilliga barn som kompetenta, medan de mer osamarbetsvilliga barnen beskrivs som besvärande eller okompetenta. Trots grundtanken om barns rätt till delaktighet, innebär dessa kategoriseringar att barnens deltagande endast rättfärdigas då de vill följa de råd som den aktuella metoden samt socialsekreteraren stöder.
Leviner, P. (2011) <i>Rättsliga dilemman i socialtjänstens barnskyddsarbete</i> . Stockholm: Jure.		
<i>Vad</i>	<i>Urval/Metod</i>	<i>Syfte</i>
Avhandling	Avhandlingen omfattar granskning av rättskällor via rättsligt material samt akt- och intervjumaterial vid socialtjänstens arbete för att skydda barn från olika missförhållanden. Aktstudien omfattar 119 barnavårdsutredningar, intervjustudien innehåller individuellt utformade djupintervjuer med totalt 15 socialsekreterare i Sverige.	Avhandlingens syfte är att genom empiriska studier ge fördjupad kunskap om vilka effekter den rättsliga regleringen och dess tillämpning får i det praktiska sociala arbetet med för att skydda barn.
<i>Utredningar med stöd av:</i> SoL, LVU		<i>Slutsats</i>
		Resultaten visar på att det finns stora skillnader i det praktiska arbetet i förhållande till vad som står i lagar och förordningar. I både intervjustudierna och aktstudien framkommer dessutom att fokus många gånger hamnar på föräldrarna snarare än barnen. Utifrån den granskning som är gjord menar Leviner att mycket pekar på att Sverige inte lever upp till de krav (se 1.1.1 Barnkonventionen) som barnkonventionen ställer gällande barnskyddsarbete.

Rasmusson, B. (2006) "Barnperspektiv i den sociala barnvården. Forsknings- och utvecklingsarbete inom ramen för projekt Kunskapsbaserad socialtjänst" (elektronisk), <i>Socialhögskolan, Lunds universitets officiella hemsida</i> < https://lup.lub.lu.se/search/publication/533291 > (2015-03-17).			
<i>Vad</i>	<i>Urväl/Metod</i>	<i>Syfte</i>	<i>Slutsats</i>
Rapport	<i>Delstudie I</i> (socialtjänstens barnutredningar); innehåller fallstudier gällande två barnavårdsutredningar samt en vårdnadsutredning utförda vid socialtjänsten i Helsingborg. <i>Delstudie II</i> (familjehemsvård och barns delaktighet); innehåller aktstudier och intervjuer med fem barn som tidigare varit placerade i fosterhem, kombinerat med dialog och samtal med forskare och praktiker utifrån deras erfarenheter av utvärderingsmöten som metod samt socialsekreterarnas erfarenheter av att samtala med barn.	<i>Delstudie I</i> ; Syftet är att finna kunskap om de processer som bestämmer utformningen vid barnutredningar och att undersöka hur barns och föräldrars delaktighet i ovan situationer kan komma att upplevas och förstås. <i>Delstudie II</i> ; Syftet är att undersöka hur ungdomarna upplevt sina möjligheter till delaktighet och medbestämmande, från det inledande beslutet om familjehemsplacering fram till tiden för utflyttning.	Studierna synliggör tillsammans olika dilemman och etiska problem som barnavårds- och vårdnadsutredningar kan innebära. Varje fall är unikt och både barn och föräldrar vittnar om ett flertal olika anledningar som påverkar möjligheten att komma till tals och därmed också möjligheten att för egen del framföra åsikter och påverka sin egen situation. Studierna synliggör också barnens starka beroende av sina föräldrar.
<i>Utredningar med stöd av:</i> SoL, LVU samt FB			

Rasmusson, B., Hyvönen U. & Mellberg, L. (2004) "Utvärderingsmöten i BBIC. En studie av barns delaktighet och medbestämmande" (elektronisk), <i>Socialstyrelsens officiella hemsida</i> < http://www.socialstyrelsen.se/publikationer2004-123-33 > (2015-03-17).			
<i>Vad</i>	<i>Urväl/Metod</i>	<i>Syfte</i>	<i>Slutsats</i>
Studie, delrapport	Rapporten bygger på dokumentanalys av BBIC-formulär och intervjuer från tre kommuner i olika delar av Sverige, vilka har prövat utvärderingsmöten som metod. Intervjuer har gjorts med 11 barn mellan 8-18 år som deltagit i utvärderingsmöten med anledning av deras placering i familjehem, HVB-hem eller §12 hem (behandlingshem). Intervjuer har även hållits med barnens socialsekreterare (10 stycken) och de oberoende ordföranden som lett mötena (8 stycken). Rapporten är gjord utifrån kvalitativa metoder och man har gjort halvstrukturerade intervjuer.	Syftet är att se på vilka ramar och vilket utrymme som finns för, och hur barn upplever sin möjlighet till, delaktighet och medbestämmande i planeringen, beslutsfattningen och uppföljningen av deras insats.	Av dokumentanalysen framkom att barnens berättelser inte var dokumenterade i en utvärdering som man önskat. Barnen som intervjuats hade väldigt blandade upplevelser av förberedelserna inför mötena och det som skedde under mötet. Det fanns i många fall skillnader i barns och vuxnas upplevelser av mötena. Barnen var mer kritiska. De utrym- men som skapats för barns delaktighet genom BBIC skapar förutsättningar för att barnets ställning skall kunna stärkas framöver.
<i>Utredningar med stöd av:</i> SoL, LVU			

<p>Sundhall, J. (2012) <i>Kan barn tala? En genusvetenskaplig undersökning av ålder i familjerättsliga utredningstexter</i>. Göteborg: Institutionen för kulturvetenskaper, Göteborgs universitet.</p>	
<p><i>Tid</i></p>	<p><i>Urval/Metod</i></p> <p>Sundhall har analyserat 28 utredningstexter från tre olika socialkontor i Sverige, skrivna under åren 2003-2005. Barnen som är aktuella i utredningarna är mellan 15 år och 15 månader gamla. Texterna har analyserats med hjälp av kritisk lingvistik (språkligt inriktad form av diskursanalys) och narrativ analys. Metoden är vald utifrån att hon vill se på texterna samhällskritiskt och för att kunna blotta maktkonstruktioner med hjälp av textanalysen.</p>
<p>Avhandling</p> <p><i>Utredningar med stöd av; SoL, FB</i></p>	<p><i>Syfte</i></p> <p>Att undersöka hur ålder och kön har betydelse, kommer till uttryck och formas i familjerättsliga utredningstexter. Fokus är relationen mellan åldersgrupperna barn och vuxna och i ärenden där det finns uppgifter om att pappan brukat våld mot mamman.</p>
<p><i>Slutsats</i></p>	<p>I studien framkommer bland annat att det är skillnad på hur barns och vuxnas berättelser konstrueras i texterna. Sundhall menar att barn, till skillnad från de vuxna, konstrueras utifrån sin kronologiska ålder och blir representanter för sin åldersgrupp. Vad gäller graden av barns delaktighet i sina utredningar såg Sundhall att detta varierade mycket mellan de olika utredningarna. Ålder, etnicitet och plats i syskonskaran var tre viktiga faktorer för barnets chans till delaktighet. På frågan som lyfts i avhandlingens titel: "Kan barn tala?" (får barn en position varifrån de kan tala), svarar Sundhall; nej. Hon menar att om vuxenhet sätter gränser för hur barn förstås, finns det ingen plats för barnet själv att tala.</p>

6.0 Analys

Syftet med vår undersökning är att se hur barnperspektivet inom BBIC tillämpas i praktiken vid socialtjänstens arbete med barnavårdsutredningar. Våra underfrågor har varit hur barnperspektivet och barnens behov kommer till uttryck i våra valda publikationer, och vilken hänsyn som tas till barnets ålder och mognad utifrån deras möjlighet till deltagande. Vi har valt att göra en kvalitativ litteraturstudie där vi försöker finna svar på våra frågeställning och därav vårt syfte. Vår empiri består av sju publikationer⁹; tre artiklar, två avhandlingar samt två rapporter. Vi har en socialkonstruktivistisk ansats och de teorier som ligger till grund för vår analys är Bronfenbrenners utvecklingsekologi (1977) tillsammans med aktör-/subjektperspektiv och objektperspektiv samt hur barnperspektivet därigenom framkommer. Som analytiska begrepp har vi inledningsvis använt oss av begreppen; barnets delaktighet, barnets röst, barnets behov (kopplat till begreppen inom BBIC), samt barnets bästa. Efterhand som vi bearbetat vår empiri har nya teman dykt upp, vilka vi presenterar nedan i vår analys; "Betydelsen av ålder och mognad", "Barn i relation till vuxna", "Barnets möjlighet och vilja till deltagande", "Känslan av att bli lyssnad på, relationens betydelse", "Definition av barnets behov" samt "Dokumentation av barnets röst". Då metod, teorier och analytiska begrepp redan diskuterats i tidigare avsnitt redogör vi inte mer för de här.

6.1 Betydelsen av ålder och mognad

Vi har i vår analys av publikationerna sett att en viktig faktor gällande barns möjlighet till deltagande kan kopplas till barnets ålder. I barnkonventionen står inskrivet att barnets åsikter skall tillmätas betydelse utifrån begreppen ålder och mognad, vilket man med ålder menar den kronologiska åldern. Enligt utvecklingsekologisk teori har även ålder betydelse för barnets upplevelse av olika fenomen och därav borde barn, oavsett ålder göras delaktiga utifrån sina specifika förutsättningar (Andersson 2002; Bronfenbrenner 1977). I Rasmusson, Hyvönen & Mellbergs (2004) studie framkommer åsikter från informanterna kring att det är barn från sex–sju år och uppåt som fysiskt kan vara med och vara delaktiga på utvärderingsmöten. De yngre barnen får istället finnas med på ett mer symboliskt sätt, exempelvis genom ett fotografi, med syfte att de närvarande ska komma ihåg varför de samlats. Författarna har även i sitt eget urval valt att prata med barn som är sju till tolv år gamla med motiveringen att barn i den åldern är mogna nog att kunna kommunicera verbalt och uttrycka sina åsikter. Sundhall (2012)

⁹ Lista över valda publikationer, sid 4.

menar att den kronologiska åldern används som en form av mätinstrument för att avgöra vilka barn som skall ges rätt till delaktighet. Hon menar även att principen om barns rätt till deltagande kan ses som problematisk eftersom det finns utrymme för att frångå denna princip då man tillämpar den i det enskilda fallet, och på det enskilda barnet. Saker som barnet säger, och som inte stämmer överens med vad de vuxna anser, kan undvikas att tas med i utredningen med motiveringen att det kommer från personer som är för unga eller för omogna för att kunna uttala sig i frågan. Att man likt Sundhalls (2012) resultat använder barnets kronologiska ålder som en mall för att avgöra vem som får vara delaktig, visar på att begreppet mognad, och bedömningen av denna, därav utesluts i många fall. Rasmusson et al. (2004) för inte någon vidare diskussion kring hur de sett till barnets mognad då de gjorde urvalet i sin undersökning, utan utgår ifrån generella kunskaper om hur barn i en viss ålder är. Låg ålder var i Sundhalls (2012) undersökning den vanligaste anledningen till att barn inte kom till tals i sina utredningar. Det blir i analysen därmed förhållandevis tydligt hur de yngre barnen behandlas som objekt medan de äldre barnen ges möjligheten till ett mer aktivt aktörskap (Bronfenbrenner 1977; James & Prout 1990). Nedan citat från en av socialsekreterarna i Sundhalls (2012) studie förtydligar detta;

“Med tanke på Hannes och Lovisas låga ålder kan man inte fästa någon större vikt vid deras uttalanden” (Sundhall 2012:93).

Vi ser att barnets ålder även utgör en betydelsefull faktor till huruvida deras röst framkommer eller inte i dokumentationen, och i så fall på vilket sätt. I flera av publikationerna diskuterar informanterna kring huruvida det barnet säger anses vara trovärdigt och kan tillmätas betydelse för beslutsfattandet. Rasmusson (2006) och Sundhall (2012) skriver om hur barn berättat om sina upplevelser samt uttryckt sina åsikter på ett mycket trovärdigt och tydligt sätt, men att de ändå ifrågasatts av socialsekreterarna. Barnens ord tillskrivs inte någon större betydelse i utredningarna och det motiverat enbart utifrån barnens låga ålder. Barnets ålder beskrivs även i Iversen (2014) som något som kan ses som orsak till varför några av barnen inte blev lyssnade till fullt ut. Till exempel ansåg socialsekreteraren att de åsikter ett tioårigt barn framförde inte tillskrevs betydelse då hen inte var tillräckligt gammal för att veta sitt eget bästa. I Sundhall (2012) framträder betydelsen av åldern som något som kan vara både till fördel, så väl som till nackdel (som tioåringen i exemplet ovan) för ett barns möjligheter att

komma till tals och påverka sitt liv. Ett exempel på hur åldern blir till fördel för barnets möjlighet att få sin åsikt sedd som betydelsefull, är då en tonåring uttrycker att hen inte vill ha umgänge med sin förälder. I detta fall skriver utredaren att barnets åsikt är viktigt då hen är i en period i livet då distans till föräldrarna anses viktig. I och med detta menar Sundhall (2012) att barn konstrueras utifrån sin kronologiska ålder och därigenom blir representanter för sin åldersgrupp, vilka tillskrivs ett visst beteende, tankar eller åsikter, i likhet med socialkonstruktionistiska tankar såsom Berger och Luckman (2011) samt Payne (2008) skriver.

Vi kan förstå ovan analys som att det finns mer generella föreställningar och samhällskonstruktioner om hur barn i en viss ålder är och vad det innebär. Utifrån ett socialkonstruktivistiskt synsätt kan betydelsen av ålder ges olika mening beroende på kontext, något som dessutom skulle kunna medföra att barn behandlas olika även organisationer emellan. Särskilt då uppfattningen om vad ålder för ett barn har för betydelse, kan te sig olika från person till person, och inte att förglömma från barn till barn. Ett barns behov, kopplat till olika uppfattningar om vad detta innebär på grund av barnets ålder, kan således även vara uppkommet i en specifik kontext och miljö där det i en annan miljö kan se helt annorlunda ut (Berger & Luckman 2011; Payne 2008). Bronfenbrenners utvecklingsekologi (1977) samt barndomssociologin talar även om betydelsen av påverkan utifrån exempelvis kön, etnicitet och klass (Löf 2011), vilket än mer visar på komplexiteten med att utgå ifrån vissa i förväg bestämda tankar om vad barn, enbart utifrån deras ålder, är i behov av. Ett unikt barn blir ett generellt barn i sin väg mot att bli en kompetent vuxen (Halldén 1994), med samma upplevelser som alla andra barn i dess ålder, istället för att ses som ett barn med högst unika tankar och mening till samma fenomen. Att utesluta de yngre barnen eller att inte anse det barnet säger vara trovärdigt, samt att tillskriva större betydelse till vad de äldre barnen säger, i förhållande till vad vuxna anser att de har behov av, blir således ett steg mot att se barn som ofullständiga och okompetenta (Halldén 1994; James & Prout 1990). Barnkonventionens betydelse av att barnets åsikter skall tillmätas betydelse utifrån begreppen ålder och mognad blir således kopplat till konstruktioner av vad en viss ålder innebär, medan mognad inte tas någon vidare hänsyn till.

6.2 Barn i relation till vuxna

Vi anser att det är viktigt att lyfta hur man ser på barn kontra vuxna då vi sett att även detta är ett vanligt förekommande tema i de valda publikationerna. Vuxna (exempelvis inom olika professioner, föräldrar eller familjehemsföräldrar) företräder i många fall barnen, och vi kan i analysen se ett flertal fall där vuxnas röster (till exempel föräldrars eller läkares) tillskrivs större betydelse än barnens i utredningarna. Enligt den utvecklingsekologiska teorin samspelar och interagerar barnet på mikronivå med faktorer på meso-, exo-, samt makronivå (Andersson 2002; Socialstyrelsen 2013b). Utifrån våra tankar tyder dock detta samspel i praktiken på en hierarkisk interaktion, då de vuxna och andra professioners syn på vad som är barnets bästa i utredningarna tillskrivs större betydelse än barnets egna uppfattning. Barnet ses inte som ett aktivt subjekt som själv kan påverka och påverkas av sin omgivning, med egna uppfattningar av betydelse för dennes livssituation. Samspelet med övriga nivåer får istället en bestämd rangordning, i motsats till vad den utvecklingsekologiska teorin förespråkar (Bronfenbrenner 1977).

Rasmusson (2006) skriver bland annat i sin rapport om barn som inte bedömts behöva delta i samtal som förts mellan vuxna, även då mötet handlade om bedömningen om barnets bästa och vilken insats som ansågs lämpligast för barnet. Rasmussons slutsats är att ett handlande likt ovan kan vara ett uttryck för vuxnas intresse att skydda barnet från att behöva ta viktiga beslut, detta då ett sådant ansvar istället bör axlas av de vuxna. Att det är de vuxna som har en överlägsen "position" i förhållande till barnen beskrivs både i Cederborg och Karlsson (2001) och Sundhall (2012). Barnens berättelser av sin livssituation framhålls inte som motivering i de förslag till beslut som socialsekreteraren formulerar. Istället används andra vuxna personers uttalanden, såsom barnens mammas berättelse eller auktoriteter som överläkare i barn- och ungdomspsykiatri, som argument för att barnen behöver skydd (Sundhall 2012). Leviners (2011) granskning styrker Sundhalls (2012) resultat genom att konstatera att barnavårdsutredningar generellt sett saknar fokus på barns egna utsagor om sin utsatthet. I Rasmusson (2006) kan man läsa om hur barn anpassar sig till vad vuxna anser även om detta från början går emot barnets egna tankar. Ovan kan förstås utifrån att de vuxna, som är en majoritet i detta fallet, anser en och samma sak vilket bildar en gemensam kunskap, en social konstruktion, gällande vad som är barnets bästa, och att barnets individuella konstruktioner (åsikter som inte delas med andra) därmed får ge vika.

“Mina socialsekreterare vill att jag ska säga, vara med på sånt ... det här med inflytande och så. Dom vill att jag ska säga hur jag känner, och jag säger hur jag känner och dom säger hur dom känner och sen är det bestämt. Och då är det ingen kompromiss eller någonting. [...] Så känns det lite grann på mötena att det är mycket att jag säger saker, men det är som bara luft, det bara susar förbi” (Rasmusson et al. 2004:77-78).

Citatet ovan, från ett av barnen i Rasmusson et al. (2004) studie, talar även för de dilemman som kan uppstå, då vad som är bäst för det enskilda barnet ska avgöras. Exempelvis kan det vara då barnets önskemål inte stämmer överens med vad de vuxna anser, något som även Sundhall (2012) nämner i sin studie. Socialsekreterarna i Iversens (2014) undersökning anser sig å ena sidan stödjande i förhållande till barnens önskningar, samtidigt som de i vissa fall frångår dessa. De vuxnas inställning ställs i förhållande till barnets okunskap om sitt eget bästa, vilket möjliggör för socialsekreterarna att frångå barnets önskan (*ibid.*). Sundhall (2012) skriver hur utredarna i sin bedömning, trots barnets uttryckliga vilja att inte träffa sin förälder, önskar att barnet ska få uppleva en regelbunden kontakt med sin förälder, då de anser att detta är mycket värdefullt och givande för barnet. Sundhall menar att det kan visa på att umgänget med föräldern blir en skyldighet, istället för rättighet för barnet (*ibid.*). Här återfinns återigen en krock mellan de tankar och åsikter (konstruktioner) som barnet kan ha om sin situation och vad de vuxna (socialsekreterare, föräldrar, familjehemsföräldrar och liknande) samt samhället anser. Ovan kan även kopplas till vad Hultman och Cederborg (2013) skriver om gällande att låta barnet vara representant för sitt eget liv. Något som i sin tur även styrks av utvecklingsekologin, som menar på att barnet är en aktiv aktör i sitt eget liv, och därigenom har unika upplevelser om sin kontext, vilket måste tas i beaktande (Bronfenbrenner 1977).

Trots dessa beskrivningar av pappan och trots att utredarna formulerar att Calles uttalade önskan är att inte behöva träffa sin pappa, skriver utredarna i sin sammanfattning och bedömning att de:

“unnar och önskar att Calle ska få uppleva en regelbunden och nära kontakt med sin pappa vilket vi tror vore mycket värdefullt och givande för Calles person” (Sundhall 2012:97).

Vi kan i vår analys se att det är skillnader i huruvida socialsekreteraren håller samtal med barnen enskilt eller tillsammans med andra vuxna, exempelvis föräldrar eller fosterhemsföräldrar. Leviner (2011) finner i sin undersökning att en vanlig åtgärd när det gäller utredningar, är att socialsekreteraren vid samtal med barnet genomför dessa tillsammans med barnets föräldrar. Hon skriver att utredningarnas arbetsgång inte verkar syfta till att låta barnet framföra sin berättelse på ett sådant sätt att denna inte riskerar att vara påverkad av andras närvaro. I liknelse med ovan, skriver Cederborg och Karlsson (2001) att alla 13 barn i deras undersökning vittnade om avsaknaden av att få tala enskilt med socialsekreteraren. Rasmusson (2006) och Sundhall (2012) skriver, till skillnad mot ovan, om socialsekreterare som talar för vikten av att genomföra samtal enskilt med barnen. Sundhall (2012) lyfter endast ett fall där barnet inte fick denna möjlighet. I det här fallet blev det dock förhållandevis tydligt att barnet inte gav samma berättelse under de olika mötena beroende på vem som var närvarande (*ibid.*). Det framkommer även i publikationerna hur barns möjligheter till delaktighet är beroende av den relation samt det samarbete som finns mellan barnets föräldrar och socialtjänsten. Socialsekreterarna i Rasmussons (2006) studie lägger mycket fokus på att ha en fortsatt god relation till familjen då de är beroende av ett bra samarbete med föräldrarna för att kunna genomföra utredningarna. Leviner (2011) uppmärksammar i sin avhandling det rättsliga föräldrafokus som finns inom socialtjänstens barnvårdsarbete då hon menar att arbetet ofta prioriteras att vara i samförstånd med vårdnadshavarna. Åtgärder som kan upplevas förolämpande ur ett föräldraperspektiv kan därför undvikas av socialsekreterarna med följderna av att barnets bästa riskerar att komma i andra hand. Leviner betonar att framtida regleringar inom området måste sätta barnets intresse och behov i första hand vilket därmed innebär att föräldrarnas rätt kan få ge vika (*ibid.*).

Ovan analys kan ses utifrån barndomssociologins kritik på familjesociologins tankar där vuxenhet ses som en norm vilket det ofullständiga barnen är på väg att utvecklas till. Återigen kan det, i liknelse med avsnittet om ålder, ses utifrån synsättet att barn är på väg mot att bli vuxna och därmed ännu inte kompetenta nog att veta sitt eget bästa (Halldén 2007; James & Prout 1990). Vuxna behöver i det här avseendet komplettera även barnens egna utsagor för att på så sätt göra en slutsats mer legitim. Att barnet kan ha egna, individuella konstruktioner kring sin verklighet överskuggas av socialt konstruerade generella uppfattningar som samhället har av barnet och dess bästa (Payne 2008). Motsatsen till dessa tankar är att barnet

istället bör ses som en kompetent och aktiv aktör med egna erfarenheter av sitt liv (James & Prout 1990), vilket i allra högsta grad har anledning att få tillskrivas åtminstone lika mycket värde som andra vuxna personers åsikter. Vi tänker även att det är av vikt att beakta att barnets perspektiv riskerar att påverkas av de personer som finns med i rummet då barnen inte får möjligheten till enskilda samtal. Betydelsen för vad barnet säger beroende på om hen får tala enskilt med socialsekreteraren eller ej, kan förstås utifrån Berger och Luckmans (1998) teori om sociala konstruktioner samt Bronfenbrenners (1977) utvecklingsekologiska teori. Den bild som barnet beskriver av sin verklighet, påverkas av situationen i vilken samtalet hålls, genom relationer till och emellan människor som närvarar, samt samspelet dem emellan. När barnen istället ges möjlighet att tala enskilt med socialsekreteraren får deras perspektiv större möjlighet att opåverkat delges i utredningen, och därmed blir barnet den sociala aktör som det har rätt att vara enligt både barnkonventionen och gällande lagstiftning. Dock återstår komplexiteten i det ansvar och företräderskap som vuxna har i förhållande till barns behov av skydd och stöd. Något som även kan kopplas till barnkonventionen och det objektperspektiv denna innefattar (Rasmusson 2003), samt i liknelse med det Halldén (2007) skriver gällande att vuxna trots allt har ett huvudansvar som inte får läggas som ett krav på barnet att axla själv.

6.3 Barnets möjlighet och vilja till deltagande

Barnkonventionens artikel 12 och SoL 11 kap. 10 § (2001:453) säger bland annat att barn har rätt att framföra sina åsikter, antingen direkt eller via företrädare, i fall som berör barnet. Barnet ska även få ta del av viktig information gällande de åtgärder som rör dem. Genom att låta barnet vara delaktigt i utredningsprocessen behandlas barnet som ett subjekt och aktör med möjlighet att framföra sitt perspektiv, barnets perspektiv, i aktuell situation (Cederborg 2014; Halldén 2003; Hultman & Cederborg 2014; James & Prout 1990; Löf 2011). Vår analys av publikationerna visar, som tidigare nämnt, att det finns flera faktorer som är viktiga för hur barn ges möjlighet till delaktighet och därmed ges möjlighet att framföra sina åsikter. Vi har i avsnitten ovan nämnt hur det här kan kopplas till ålder samt barn i relation till vuxna och vi kommer här analysera det utifrån barnets vilja samt hur de därigenom ges möjlighet till deltagande. Rasmusson et. al. (2004) beskriver i resultatet av deras studie om de motsättningar som synliggörs i socialtjänstens arbete i och med barns rätt till skydd samt dess rätt till delaktighet. De menar att vuxna växlar mellan inställningar så som utifrån ett behovsorienterat synsätt samt ett kompetensinriktat synsätt i liknelse med barnkonventionens

barnsyn. Det vill säga med betydelsen av huruvida barn är i behov av skydd eller inte respektive huruvida barn är kompetenta nog att själva framföra sin vilja.

Barnens vilja till deltagande kan ses som avgörande för huruvida aktuella insatser ska bli lyckade eller inte, vilket både Iversen (2014) och Rasmusson et al. (2004) skriver om. Barn vill i stor utsträckning vara delaktiga, något som blir tydligt då alla de barn som deltagit vid de utvärderingsmöten som Rasmusson et al. (2004) skriver om, ville vara med vid uppföljande möten oavsett vad deras uppfattning om tidigare möten varit. Barnen anger olika skäl till sin vilja att delta på möten, exempelvis för att kunna framföra sina önskemål, lyssna på vad de vuxna säger och för att få information kring framtiden. Några barn sa att de var med för de vuxnas skull då de kände det som en plikt att delta, trots att det skall vara helt frivilligt att närvara vid möten. Iversen (2014) finner i sin studie att socialsekreterarna under intervjuerna beskriver och kategoriserar barnen utifrån deras vilja till delaktighet beroende på om barnen accepterar aktuella insatser eller inte. Barn som vill delta i aktuella insatser ("Willing children") beskrivs som kompetenta. De barn som från början inte vill delta i insatserna men som till sist ändrar sig ("Developing children") beskrivs som kompetenta endast i de fall då de till sist väljer att delta i rådande insatser. Barn som själva vill bestämma vad de vill göra ("Ruling children") framställs istället som bestämmande och till viss del problematiska, något som även liknades med en ovilja att samarbeta eller att inte vilja delta på rätt sätt.

[...] This construction of unwilling, developing children entails a predetermined participation in which the children are referred to as competent only insofar as they wish to participate in the activities that the intervention model suggests (Iversen 2014:282).

I vårt analysarbete framträder hur barn i många fall inte ges möjlighet till deltagande utifrån att de inte blir informerade om sin situation samt vilka planer de vuxna har inför framtiden (Rasmusson 2006; Rasmusson et al. 2004). Den rådande situationen kan påverka utfallet av barns delaktighet samt dess vilja att delta och en primär utgångspunkt för hur barnets delaktighet kan komma att upplevas, är huruvida de förstår det sammanhang som råder (Rasmusson et al. 2004). Cederborg och Karlsson (2001) kommer i sin undersökning fram till att många barn känner sig uteslutna som samtalspartners under utredningsprocessen. Detta leder till att barnen inte blir informerade om vad socialtjänsten har för plan för att hjälpa dem och att de inte vet vad som skall hända då socialtjänsten fattat beslut om insatser. Barnen

uppfattar att de blir åskådare istället för aktiva medaktörer och ser därför inte hur de har möjlighet eller rätt till att påverka det som socialtjänsten beslutar om, trots att det i många fall är ett stort ingrepp i barnets liv.

Hur ett barns deltagande kan tolkas och vad det på så sätt innebär kan även detta ses som sociala konstruktioner skapade utifrån sin kontext (Bronfenbrenner 1977). Tolkningarna kan vara olika från plats till plats samt personer emellan, med betydelsen av att exempelvis barns deltagande ges olika mening organisationer emellan. Att som ovan nämnt kategorisera barnen utifrån deras vilja till deltagande kan även ses som än mer lokala konstruktioner, där innebörden av dessa ger generella förklaringar till barnens agerande, är aktuella endast inom den rådande organisationen. Barn i en annan organisation, eller på ett annat socialkontor, kan därmed tänkas behandlas annorlunda. Kategoriseringarna av barn som problematiska och med en ovilja att samarbeta kan också tänkas bero på att bestämmandet är något som normalt sett är hänvisat endast till de vuxna eller de professionella. Återigen kan det kopplas till vuxenhet som norm, där vuxna anses vara mer kompetenta än barnen (James & Prout 1990). Genom att utelämna barnet från deltagande riskerar dennes unika föreställningar gällande sin situation dessutom att inte alls komma fram. Barnet framställs som ett objekt i behov av ett mer generellt framtaget stöd, utan kompetens nog att redogöra för sina egna upplevelser och behov. Iversen (2014) menar även att barnet i och med sitt deltagande bör ses som kompetent nog att utmana rådande arbetsmetoder. Särskilt då ett aktivt deltagande aldrig kan förutses och därmed inte heller kan förutsättas vara lika för alla. Fokus, i och med de olika metoder som finns inom socialt arbete, riskerar i annat fall, enligt Iversen, att fastna i vad som anses vara rätt och fel i förhållandet mellan socialsekreteraren och barnet i fråga (*ibid.*).

6.4 Känslan av att bli lyssnad på, relationens betydelse

I publikationerna återges ett flertal berättelser från barnen där de talar om känslan av att bli lyssnad på eller inte, samt huruvida det de sagt överensstämmer med det som finns att läsa i deras akter. I Rasmussons (2006) studie berättar exempelvis barnen om hur viktig roll socialsekreteraren har samt hur viktig relationen dem emellan är. Särskilt då socialsekreteraren öppnar upp för en möjlighet att tala om svåra saker med en utomstående, men även då denna relation påverkar hur barnet upplever sina chanser till att vara delaktig, samt möjligheten att därigenom säga sin åsikt. Rasmusson et. al. (2004) skriver även de om relationens betydelse då barnen i deras studie vittnar om hur förtroendet för socialsekreteraren

och andra deltagande personer varit av stor vikt för att ge en känsla av trygghet. De skriver även om hur relationen mellan de vuxna kan påverka barnet på olika sätt. Rasmusson (2006) skriver vidare att det, i fall då relationen mellan barnet och socialsekreteraren varit god, syntes en mer positiv syn från barnens håll gällande huruvida det som står i deras akter överensstämmer med vad de tidigare har sagt. Då förtroendet för socialsekreteraren inte varit tillräckligt bra framkommer även att det finns risk för att barnen inte vågar berätta, något som i sin tur kan medföra att barnet inte heller vill berätta. Hon menar därmed att det är viktigt att varje barn får möjligheten att uttrycka sig i sammanhang där de känner sig trygga, utifrån tanken att varje barn är unikt och har olika förutsättningar för deltagande. Rasmusson et. al. (2004) menar att det är lättare för barn att både uttrycka sig och våga tala ju fler möten de deltagit på, då barnen i och med detta enklare förstår sammanhanget och därmed sina möjligheter till att komma till tals. Barn i deras undersökning vittnar även om hur de utvecklar olika strategier för att bli lyssnade till, samt hur de på olika sätt dragit nytta av situationen i syfte att delge de vuxna sina åsikter, något som synliggörs i citatet nedan från ett av barnen.

“Det är inte svårt att ta plats utan det svåra är att man måste vara så taktisk, det tycker jag är jobbigt. Man måste liksom vända på meningen och förfina vad man säger väldigt mycket. [...] Jag vet ju hur alla dom här personerna fungerar och då anpassar jag mitt sätt att tala och hur jag betar mig. Jag har ju provat det mesta. Förut, då sa jag exakt hur, så här och så här vill jag ha det, men det fungerade ju inte. Men när man kör dom lite finare vägarna, då brukar det ibland gå in i huvudet på dom. Fast det blir ju aldrig som man vill ändå! Men man får vända på saker, även om man inte ljuger. Jag måste ju bli skicklig på att få fram min vilja”. [...] “Jag har inga förväntningar på att det kommer att bli som det jag uttryckt, inte ens nära det. Eller, det kanske jag visst har men jag försöker att inte ha det” (Rasmusson et. al. 2004:78-79).

Relationen mellan barnet och socialsekreteraren framträder i vår analys som en betydelsefull faktor till huruvida barnet känner sig lyssnat på samt om det som framkommer i utredningstexterna överensstämmer med det barnet sagt. I de fall barnen har erfarenheter av goda relationer har således barnet i egenskap av aktivt subjekt en mer positiv känsla av att ha fått sitt eget perspektiv framställt korrekt. Barnet blir på så sätt medskapare i sin kontext

(Andersson 2002). Relationen mellan de vuxna visar även på hur de olika nivåerna i Bronfenbrenners (1977) utvecklingsekologiska modell påverkar barnet. Konflikter mellan de vuxna kan exempelvis antas utgöra en anledning till att barnet inte vill eller vågar tala, med följden att barnet kvarstår som ett objekt för de vuxna. Även detta ligger i linje med vad både Bronfenbrenner (1977) samt James och Prout (1990) menar, i och med att barnen ständigt påverkas av sin kontext och därmed hanterar densamma utifrån helt unika villkor. Ovan citat visar även på att det kan gå att lära sig hur man ska tala för att nå ut med vad man vill ha berättat, sedan barnet tagit lärdom av hur systemet och de olika nivåerna kring dem fungerar. I de fall då relationen mellan barnet och socialsekreteraren inte har fungerat och barnet i och med det inte fått sin röst hörd, så kan det därmed tänkas att barn istället kan finna strategier för hur de på andra sätt ska bli lyssnade till. Barnet blir på så sätt en medveten aktiv aktör, i enlighet med utvecklingsekologins tankar om barnet som i sin tur också påverkar sin omgivning (Bronfenbrenner 1977).

6.5 Definition av barnets behov

Vad som är barns behov beskrivs som flera olika faktorer i publikationerna, vilket även kan kopplas till socialkonstruktionismens syn på att fenomen tillskrivs olika mening beroende på i vilket sammanhang samt i vilken miljö de uppkommer i (Berger & Luckman 2011; Payne 2008). Det som vi tycker är intressant är att det i stor grad beskrivs som att barns behov handlar om sådant som andra (vuxna) behöver vara delaktiga i för att uppfylla. Det är få behov som lyfts som handlar om barnets egna utveckling för att behovet skall uppfyllas. Detta anser vi har en stark koppling till vad Bronfenbrenner (1977) skriver om hur alla de olika system som finns runt en människa påverkar individen genom samspel och interaktion med, och emellan, dessa. Barnet är beroende av de som finns i dennes omgivning. Det som dock inte stämmer överens med den utvecklingsekologiska teorin är att barnet så starkt i publikationerna framställs som objekt, vilka är beroende av de vuxna för att utvecklas. Utvecklingsekologin menar att barnet själv skall ses som ett aktivt subjekt med en central roll i samspelet mellan de olika nivåerna (Bronfenbrenner 1977).

I publikationerna lyfts barns behov av stöd (från vuxna) för att utveckla sin identitet, bli vuxen och självständig (Rasmusson et. al. 2004) samt för att utveckla sin moraluppfattning (Rasmusson 2006). Rasmusson (2006) beskriver även hur barnen i utredningarna beskrivs ha behov av att lära sig exempelvis sociala koder, att följa regler och att respektera vuxnas

gränssättning. Det framkommer även att barn har behov av samarbete mellan förälder och skola, en bra skolsituation, kamratrelationer och fritidsaktiviteter. Barns behov beskrivs i utredningarna som något som vuxna (föräldrar) ska tillgodose. Föräldrarnas förmåga att tillgodose behoven samt vad detta mer konkret innebär framkommer dock inte (*ibid*). Man kan se hur barns behov framställs indirekt i utredningarna genom de orsaker som anges som förklaring till exempelvis barns placering i familjehem. Rasmusson et al.(2004) redogör för hur föräldrars missbruk, psykisk sjukdom och/eller bristande omsorg kan vara några av orsakerna. Leviner (2011) beskriver hur föräldrar i de allra flesta fall är de som anses mest lämpliga att tillgodose sitt barns behov. Socialtjänsten har dock det yttersta ansvaret, och kan i och med detta ingripa mot vårdnadshavarens vilja i de fall då det finns brister i föräldrarnas omsorgsförmåga, vilket kan utgöra en "påtaglig risk" för barnets hälsa och utveckling (Clevesköld, Lundgren & Thunved 2012).

In the excerpts about Samuel and Tim, the social workers account for not responding to the children's wishes. Predicates tied to subjectivity and lack of competence, such as whining and wishing to do what is 'more fun', justify breaking the norm of doing what children want (Iversen 2014:286).

I Iversens (2014) undersökning belyses hur barnens uttryck för sina behov beskrivs av socialsekreterarna, utifrån huruvida barnen antog det förslag på insats som erbjudits eller inte. Om barnen var så kallade "willing children", alltså medgörliga och positiva till att delta i föreslagen insats, användes barnets tankar om sina behov som argument och motivering till att den aktuella insatsen var ett bra val. I de fall där barnen istället motsatte sig förslaget och kom med egna önskemål, så kallade "ruling children", framställdes det istället som att de inte var kapabla att framföra sina egna behov, eller att de inte själva inser vad som är viktigt i livet. I och med det senare ansågs att vidare hänsyn till barnens egen framställning av sina behov inte behövdes beaktas, och barnen blev på så sätt fråntagna rätten till eget aktörskap. I Rasmussons (2006) studie återges ett fall där socialsekreterarna inledningsvis lyssnade till vad ett av barnen uttryckte gällande sina behov. Barnet blev i det här fallet både ett objekt och en aktör, då barnets egna uttryck för sina behov vägdes fram och tillbaka med vad de vuxna ansåg barnet vara i behov av. Barnet blev på så sätt både delaktigt och fick sin röst framställd, även om beslutet om barnets behov slutligen togs av de vuxna. Barns uppfattning om de behov som

socialtjänsten anser att barnen har, framkommer i Cederborg och Karlsson (2001) genom hur barn beskriver hur de uppfattat placering utanför hemmet som en bestraffning snarare än som något som skall stödja dem. De upplever därigenom inte att de blivit hjälpta av socialtjänstens agerande, vilket varit syftet från samhällets sida. I Rasmusson (2006) finns dock exempel på hur barnets uppfattning om sina behov samt socialtjänstens/samhällets syn på detta, också kan vara förenliga med varandra. Alla de barn som deltagit i hennes rapport tycker att socialtjänsten tog rätt beslut då de placerade dem i familjehem. De kunde även se att deras grundläggande behov inte hade tillgodosetts av föräldrarna i sina ursprungsfamiljer. Hultman och Cederborg (2013) finner i sin undersökning att det i många fall saknades information i utredningarna om barnets uppfattning om sina behov. Detta gjorde att det inte heller fanns information gällande barnens motivation till kommande insatser (*ibid.*).

Genom ovan analys kan man se att faktorer på makronivå, såsom lagar och normer för vad samhället anser är barns behov, påverkar det enskilda barnet och dennes föräldrar i närmiljön på mikronivå (Berger & Luckman 2011; Bronfenbrenner 1977; Payne 2008). Att skydda barnet från vissa förhållanden som av samhället inte anses vara bra för barn, ligger även i linje med vad barnkonventionen förespråkar genom flera av de olika artiklarna. Svårigheterna med att definiera vad barns behov är och att det finns olika sätt att se på det, blir tydligt i flera av publikationerna. I analysen framkommer exempelvis hur intressekonflikter kan uppstå då barnet och vårdnadshavarna på mikronivå samt socialtjänsten på mesonivå, har olika uppfattningar kring vilka behov ett barn har och hur dessa skall tillgodoses (Leviner 2011; Bronfenbrenner 1977). Detta kan även ses som sociala konstruktioner som uppkommit i olika sammanhang, på olika nivåer, och som därigenom tillskriver en och samma fenomen olika innebörd. Socialtjänsten har en syn på barnets behov, vilken är uppkommen genom normer i samhället och ligger till grund för den lagstiftning som socialtjänsten arbetar utifrån.

Vårdnadshavare kan ha en helt annan syn på vad deras barn har behov av, och som inte ligger i linje med samhällets övergripande syn, en individuell konstruktion. Detta kan i sin tur kopplas till det utvecklingsekologin och barndomssociologin talar om hur ålder, kön, klass och etnicitet i form av att även de aspekter har betydelse för hur barnets behov kan tolkas av olika människor. Även barnen har i sin tur egna uppfattningar om sina behov, vilket belyser dilemmat i det praktiska sociala arbetet, gällande att avgöra vad som är det unika barnets behov och vems röst som skall ges mest betydelse (Bronfenbrenner 1977; Cederborg 2014;

Hultman & Cederborg 2014; Löf 2011; Payne 2008). Genom att låta barnet vara delaktigt och därmed få möjligheten att själv berätta om sina behov, blir barnet den aktör för sitt liv som de har rätt till. Att inte ta med information om barnets egen uppfattning om sina behov, och istället koppla behoven till tankar utifrån mer generella antaganden, bidrar till en syn av barnet som objekt (Berger & Luckman 2011; Rasmusson 2003).

6.6 Dokumentation av barnets röst

BBIC's rekommendationer är att barn ska ges möjlighet att delta i hela den arbetsgång som följer under en utredning, från planering till uppföljning samt avslut. Formulären, och hur väl ifyllda dessa är, kan vara avgörande för att ge en rättvis bild av barnet och dess åsikter och dessutom bidra till att barnets delaktighet främjas (Rasmusson et. al. 2004). Utifrån ett aktörsperspektiv, kan detta liknas vid att barnet på så sätt ges utrymme för sina åsikter och handlingar, med andra ord att barnets perspektiv framförs (Rasmusson 2003). I liknelse med det både Bronfenbrenner (1977) samt James och Prout (1990) skriver, behandlas barnet på så sätt som ett aktivt subjekt. Utvecklingsekologin talar även om vikten av att beakta barnets upplevelser och mening till olika fenomen, då detta är högst unikt för barnet. Sundhall (2012) skriver i sin avhandling att det är viktigt att det framkommer i utredningarna om det är samtal som hållits med barnen som ligger till grund för socialsekreterarens utlåtande om barnets bästa samt dess behov. Detta för att undvika att man som läsare tolkar det som att det är mer generella kunskaper och samhällsliga konstruktioner om barns behov som ligger till grund för en bedömningen och inte behov kopplat till det enskilda barnet (*ibid.*). Cederborg och Karlsson (2001) menar också att berättelserna inte är objektiva fakta utan snarare det enskilda barnets subjektiva upplevelser och erfarenheter framtagna i samspel med en för dem okänd person.

I vår analys kan vi se att dokumentationen förefaller vara av högst varierande grad då det kommer till hur barnets röst framställs i de utredningar som ligger till grund för undersökningarna. I den analys Rasmusson et. al. (2004) gjorde såg de betydande brister i huruvida barnen fått komma till tals. De menar vidare att bristfällig dokumentation av barnens egna berättelser, samt att de i flera avseenden konstruerades som objekt, kan ha sin förklaring i att BBIC kräver både träning och utbildning för att kunna omsättas korrekt i praktiken. Leviner (2011) skriver att socialtjänsten, utifrån principerna om barnets bästa samt barnets rätt

att komma till tals, ska arbeta för barnets rätt till delaktighet och därigenom möjlighet att delge sin vilja samt få korrekt information. Även hon ser brister i utredningarna gällande detta då barnens perspektiv i ett flertal fall inte finns beskrivet. I Sundhalls (2012) studie finns ett flertal utredningar där barns deltagande valts bort av olika anledningar, exempelvis genom att socialsekreterarna ansett att det inte fanns något behov av barnsamtal. Flera barn har inte blivit tillfrågade alls gällande sina önskemål medan en del barn har fått uttrycka sin vilja för att sedan ha blivit omformulerade i en senare del av utredningen. Det finns de utredningar där barnen fått stor plats och där barnens delaktighet synliggjorts genom att deras vilja och önsksningar framställts på ett tydligt sätt, det är dock endast 11 av 40 barn i Sundhalls (2012) analys som getts denna möjlighet till deltagande.

När ett barn inte kan prata så mycket att utredaren finner det värt att ta med barnets egna ord i texten blir det på detta sätt fritt fram för utredaren att göra sina egna tolkningar av barnets reaktioner. Det är den vuxna professionellas tolkningsföreträdare som gäller här och barnet blir reducerat till ett objekt (Sundhall 2012:107).

Rasmusson et. al. (2004) skriver bland annat om vikten av att socialsekreterarna, i varje enskilt fall, bör avgöra hur principerna om barnets rätt till skydd samt barnets rätt till delaktighet tolkas och tillämpas i praktiken. De menar att det överlag var tydligare att se socialsekreterarnas beskrivningar av vad de ansåg vara barnens behov än barnens egna beskrivningar, och hur dessa formulerats samt på vilket sätt de kan ha framkommit. Rasmusson (2006) skriver även hon i sin rapport att det fanns stora variationer i omfattningen av dokumentationen. I vissa fall var dokumentationen mycket tydlig och utförlig, medan det i andra fall fanns en hel del oklarheter och kortfattade beskrivningar. Hon såg dessutom tydliga variationer i dokumentationen innan 1999, då BBIC började testas, vilket kan tolkas som att det efter införandet av BBIC åtminstone blivit något tydligare beskrivningar. Bedömnings- och insatsformulär var dock i ett flertal fall inte korrekt ifyllda. Rasmusson nämner att det inte alltid finns behov av detta, då alla delar i formulären inte alltid är relevanta. Hultman och Cederborg (2013) skriver i linje med ovan, att trots att det finns ett speciellt avsnitt i BBIC-mallen där barns åsikter skall framkomma upptäckte de stora skillnader i dokumentationen. De beskriver hur det i vissa utredningar ges mer förklarande beskrivningar

av barnens uppfattningar, vilket bidrar till en mer enhetlig och tydlig bild av hur barnet förstår sin situation, medan det i andra fall finns brister (*ibid.*).

Att det finns en poäng med, och att det är viktigt, att låta barn säga sin uppfattning diskuteras av flera av författarna i publikationerna. I Rasmusson et al. (2004) framkommer att intervjuerna som gjorts med barnen kommer först i slutet på utredningarna, trots att barnens erfarenheter och upplevelser bör vara de viktigaste. De riktar även kritik till de faktum att man i utvärderingen av ett av BBIC-dokumenterna ("Konsultationsdokument skola") fann att dokumenten genomgående var väl ifyllda av lärare och andra vuxna, men att barnens egna upplevelser av sin skolgång inte framkom. Ytterligare ett resultat som pekar på vikten av att tala med barnen är att Rasmusson et al. (2004) fann skillnader i hur barn respektive vuxna beskrev sina upplevelser av ett och samma möte. Barnen hade i många fall en mer kritisk syn än vad socialsekreteraren och andra vuxna hade. I linje med den utvecklingsekologiska teorin skriver Cederborg och Karlsson (2001) att man genom att inte tala med barnet kan gå miste om barnets egna livserfarenheter och tankar. Hultman och Cederborg (2013) skriver om vikten av att låta barnen tala för att överhuvudtaget göra det möjligt för socialsekreterarna att kunna återge barnens identitet korrekt. Det här kan också kopplas till vad ett av barnen i Rasmussons (2006:90) studie säger, i och med att det är viktigt att barnen vågar säga vad de tycker "för det är ju det hela arbetet går ut på". Ett intressant resultat i Hultman och Cederborgs (2013) undersökning är att barns uppfattningar om sin situation gavs betydligt större utrymme i utredningen i antal ord räknat, än vad de vuxnas uttalanden gjorde. Sundhall (2012) har dock, i motsats till Hultman och Cederborgs (2013) resultat, i sin undersökning kommit fram till att barnets berättelser får mycket liten plats i utredningarna i relation till hur stor plats barnets mammas respektive pappas berättelser får.

Genom att välja att inte citera eller referera Ellas egen röst, utan i stället beskriva Ella utifrån hennes relationer och med hjälp av andras röster, framställer utredarna Ella som ett objekt (Sundhall 2012:106).

Även om det fanns utredningar som talade för motsatsen, exempelvis i de Hultman och Cederborg (2013) undersökt, verkar det i de flesta fall ändå vara så att barnens röster inte redovisas alternativt redovisas bristfälligt. I de fall då barnen i utredningarna ovan inte fått sin röst dokumenterad riskerar därmed barnens egna upplevelser och meningar att lämnas om intet. Barnets perspektiv får ge vika för socialsekreterarens och eventuella andra vuxna

personers tankar om vad som är bäst för barnet (Rasmusson 2003). Barnen hanteras på så sätt återigen som ett objekt, och inte som den sociala aktör som utvecklingsekologisk teori och barndomssociologin talar för (Bronfenbrenner 1977; James & Prout 1990).

7.0 Slutsatser

Syftet med vår undersökning har varit att se hur barnperspektivet inom BBIC tillämpas i praktiken vid socialtjänstens arbete med barnavårdsutredningar. Vi kommer i detta avsnitt sammanfatta de slutsatser som vi funnit genom vår analys för att därigenom ge svar på våra frågeställningar; hur kommer barnperspektivet och barnens behov till uttryck i våra valda publikationer, och vilken hänsyn tas till barnets ålder och mognad utifrån deras möjlighet till deltagande?

Vad som är barns behov beskrivs som flera olika faktorer i publikationerna. Det är få behov som lyfts vilka handlar om barnets egna utveckling för att behovet skall uppfyllas, i de flesta fall handlar det istället om sådant som vuxna ska tillgodose barnet med. I analysen framkommer hur barn ses i relation till olika vuxna, såsom socialsekreterare och andra professioner, föräldrar och familjehemsföräldrar samt den beroendeställning barnen har gentemot dessa. Vi kan se att vuxna i många fall företräder barnen, och att exempelvis föräldrars röster om barnets behov och dess bästa tillskrivs större betydelse i utredningarna än barnens egna uppfattning om sina behov. Relationen mellan barnet och de vuxna samt samarbetet mellan barnets föräldrar och socialtjänsten utgör även viktiga faktorer för barns möjlighet till deltagande, liksom det faktum att barnet får relevant information om sin situation. En god relation mellan barnet och socialsekreteraren kan vara avgörande för huruvida barnet har förtroende att berätta om sin situation eller inte. En god relation spelar även roll för att öka barnets känsla av att bli lyssnad på samt för upplevelsen av att bli rätt tolkad i utredningstexten. Vi kan även se att barn kan finna strategier i hur de talar för att få de vuxna att lyssna till barnets vilja och önskemål. Det kan utifrån det finnas en tanke i att det går att lära sig hur man ska tala för att nå ut med vad en vill ha berättat, då barnet tagit lärdom av hur systemet och de olika nivåerna kring dem fungerar. Det är skillnader i huruvida socialsekreterare håller samtal med barnen enskilt eller tillsammans med andra vuxna, exempelvis föräldrar eller fosterhemsföräldrar, vilket kan vara avgörande för vad barnet vill

berätta. Något som även visar på hur relationen mellan barnet och exempelvis föräldrar kan påverka hur barnets röst framkommer.

Dokumentationen av barnets röst i utredningarna och hur barnperspektivet därigenom synliggörs förefaller vara av högst varierande grad. Flera av författarna i publikationerna diskuterar vikten av att göra barn delaktiga samt få sin röst hörd, men det är förefallande ofta som barnets röster inte redovisas alls alternativt redovisas bristfälligt. Genom att inte tydligt anteckna barnets egen beskrivning i utredningarna, är det för utomstående svårt att se huruvida barnen ens fått möjligheten att vara delaktiga eller inte. I de fall då barnen i utredningarna inte fått sin röst dokumenterad riskerar deras upplevelser att lämnas om intet. Barnets perspektiv får ge vika för socialsekreterarens och eventuella andra vuxna personers tankar om vad som är bäst för barnet.

I vår analys framträder barnets ålder som en viktig faktor till hur de ges möjlighet till delaktighet och därmed att framföra sina åsikter i barnavårdsutredningar. Det är tydligt hur de yngre barnen i många fall behandlas som objekt medan de äldre barnen åtminstone i fler fall får möjligheten till ett mer aktivt aktörskap. Vi kan även se att barnets ålder utgör en betydelsefull faktor till huruvida dess röst framkommer eller inte i utredningarna, och i så fall på vilket sätt. I flera av publikationerna förs diskussioner kring hur vida det barnet säger kan anses trovärdigt och möjligt att tillmätas betydelse för beslutsfattandet, något som endast motiveras utifrån exempelvis barnets låga ålder. Barnets ålder används i många fall som en form av mätinstrument för hur och om de bör göras delaktiga, och det tas lite, om överhuvudtaget någon, hänsyn till barnets mognad. Barnens vilja till deltagande samt hur vuxna tolkar denna vilja utgör ännu en faktor för barnets möjlighet till delaktighet. Barn vill i stor utsträckning vara delaktiga men det är många gånger de vuxna som sätter ramarna för möjligheten till deltagandet.

8.0 Slutdiskussion

Sverige, och därmed socialtjänsten, har i och med att man anslutit sig till barnkonventionen skrivit under på att landets lagstiftning skall utgå ifrån de bestämmelser som finns i konventionen. Ett av kraven i barnkonventionen är principen om att barnets bästa skall komma i första rummet samt att barn skall ges möjlighet till att uttrycka sin åsikt i frågor som

berör dem. Att se till det enskilda barnets bästa, och att därmed låta andra människors intresse stå tillbaka om det krävs för barnets bästa, kan sägas vara ett barnperspektiv. I vår undersökning har vi sett att barnens perspektiv i utredningarna får stå tillbaka till förmån för vad vuxna anser. Möjligtvis är de vuxnas antaganden grundade utifrån ett barnperspektiv, det vill säga att tanken är att vad som framkommer i utredningarna ska gynna barnet. Vi kan dock tänka oss att vad de vuxna många gånger anser är barns behov och barns bästa, istället kan handla om antaganden grundade utifrån ett vuxenperspektiv. På så sätt tänker vi att barnperspektivet hamnar i skymundan.

En majoritet av Sveriges kommuner arbetar utifrån BBIC, vars tanke är att stärka barnperspektivet samt barnens möjlighet till delaktighet i utredningar (Socialstyrelsen 2014). Med hjälp av tydlig dokumentation ska det framgå på vilket sätt socialsekreteraren har inhämtat information från barnet och vad barnets egen inställning till sin situation är. BBIC har även tagits fram med en tanke om att användningen av formulären skall säkerställa att dokumentation utförs på liknande sätt runt om i landet. Vi har utifrån vårt arbete med uppsatsen sett ett flertal intressanta faktorer för socialtjänstens arbete utifrån det barnperspektiv som ligger till grund för BBIC. Sundhall (2012) såg i sin undersökning hur barnen i utredningstexterna konstruerades utifrån sin ålder och vi kan i vår analys även se liknande konstruktioner i flera av de andra publikationerna. Vi funderar på det komplexa i tolkningen av begreppen ålder och mognad, samt huruvida de mer generella definitioner som finns i samhället om barn och vad barn i olika åldrar innebär, kan vara svåra att undgå. Samhället ger oss förklaringar till olika fenomen och det kan för en enskild individ vara svårt att se bortom dessa sociala konstruktioner, vilket även kan kopplas till vad Berger och Luckman (2011) samt Payne (2008) säger gällande hur det påverkar oss. En intressant reflektion som vi gjorde i vårt analysarbete, var att Rasmusson et al. (2004) själva i sitt urval valt barn till sin undersökning utifrån ålder för att sedan kritisera att andra bedömer barn efter denna. Även i detta avseende kan med andra ord mer generell kunskap ha bidragit till barnens deltagande, dock med förbehåll för att det i fallet med Rasmusson et al. (2004) också kan ha berott på nödvändiga avgränsningar i deras undersökning.

Vi kan se att arbetet utifrån barnkonventionen och barnperspektivet inom socialtjänsten till viss del kan utgöra komplicerande faktorer i och med objekt- respektive aktörs perspektivet.

Det i liknelse med vad Rasmusson (2003) skriver om gällande det dubbla uppdraget innebär; att utöva social kontroll och erbjuda stöd. Det är viktigt att tänka på att varje socialsekreterare är en människa med olika tolkningsramar och förförståelse och att dessa i sig spelar in i bedömningen av barnets bästa. Vi tänker att grundtanken i det arbete som genomförs är gott, men att det finns vissa avseenden som kan komplicera arbetet, både på individ-, organisation- och samhällsnivå. Ett barnperspektiv kan dels innefatta vad det unika barnet upplever utifrån sin kontext, det vill säga barnets perspektiv, men även hur vuxna, och samhället, ser på barn, barndom och barns behov. För att inom socialtjänsten arbeta utifrån ett barnperspektiv måste barnet ges möjlighet att delta i barnavårdsarbetet, särskilt då endast de själva har kunskap om sin unika livssituation, sina känslor och unika upplevelser (Bronfenbrenner 1977; Cederborg 2014). Vi har dock sett ett gemensamt tema i vår empiri, som handlar om att generella kunskaper och föreställningar om barns utveckling och behov används som argument för att inte lyssna på det som det enskilda barnet uttrycker om sin situation. Bedömningarna kan därmed tänkas komma utifrån mer allmänna föreställningar kring barns behov av exempelvis kontakt med sina föräldrar, och inte utifrån det unika barnets bästa. Utifrån ovan tänker vi att det finns anledning till fortsatt diskussion kring arbetet med manualer och annat dokumentationsmaterial. Det oavsett om det är BBIC eller andra dokumentationsmallar som används, för att på så sätt öka medvetenheten hos socialsekreterare kring de generella och normativa föreställningar som dessa kan innefatta.

Då vår analys avslöjade att det finns stora olikheter i hur enskilda socialsekreterare dokumenterar barnets röst, funderar vi även över hur det påverkar rättssäkerheten för det enskilda barnet och dennes familj. Det är vad socialsekreteraren dokumenterat som ligger till grund för beslut som sedan fattas på en högre nivå. Vi tänker här att det är viktigt att arbetet med BBIC fortsätter att utvecklas, i likhet med vad Hultman och Cederborg (2013) samt Olsson (2008) skriver, för att öka rättssäkerheten för barnen genom att dokumentationen utförs på ett så liknande sätt som möjligt, oberoende av socialsekreterare. I vissa fall är det otydligt vad barnet har sagt och vad det är som ligger till grund för det beslut som tas, vilket leder oss in på begreppet tyst kunskap. Vi tänker att det kan finnas kunskap eller information som socialsekreteraren sitter inne på om barnet som inte framkommer i dokumentationen, men som spelar stor roll för de beslut som tas. Vilket i allra högsta grad talar för vikten av att dokumentera barnets röst med tydlighet. Genom att inte tydligt anteckna barnets egen

beskrivning i utredningarna, tänker vi att det för utomstående dessutom är svårt att se huruvida barnen ens fått möjligheten att vara delaktiga eller inte. Skillnaderna i hur dokumentationen av barns röster genomförs i praktiken kan tänkas finnas i den tolkning som måste göras gällande vad barnets röst innebär och vad de olika delarna i exempelvis BBIC-mallen syftar till att fylla samt hur omfattande dessa bör fyllas. Då det inte verkar finnas någon tydlig definition av dess innebörd blir det upp till var och en av socialsekreterarna att utifrån sin egen uppfattning avgöra det. Till ovan bör tilläggas att organisationens regler och gällande lagar även de i sin tur ska tolkas av den enskilde socialsekreteraren, vilket återigen belyser de konstruktioner, både individuella och sociala, som kan ligga till grund för olika tolkningar (Payne 2008).

Utifrån avseendet att socialsekreteraren själv kan välja huruvida de ska samtala med barnet enskilt eller tillsammans med barnets förälder eller en annan vuxen, tänker vi även att interaktionen mellan barnet och dess omgivning på visst sätt kan styras. Även om barnet alltid är påverkat av sin kontext, så kan barnet ändå ges större möjlighet att agera som en enskild individ och aktör, i de fall då de får möjlighet att tala enskilt med socialsekreteraren.

Interaktionen mellan barnet och socialsekreteraren kan på så sätt också utgöra en mer jämlik relation, där barnet inte riskerar att bli ett objekt i förhållande till vuxna, vilka i annat fall utgör en majoritet i sammanhanget. Vi tänker att man genom att alltid ge barnet möjlighet till att tala enskilt med socialsekreteraren även bidrar till att barnet hamnar i fokus. Annars finns risk för att exempelvis relationen mellan vuxna, såsom socialsekreterare och förälder blir det primära intresset att bevaka och att barnets bästa på så sätt kommer i skymundan, något som tidigare forskningen ett flertal gånger vittnar om (Leviner 2011).

Leviner (2011) ger kritik gällande att barn i Sverige inte alltid får vara delaktiga i sina utredningar. Hon menar på att Sverige i och med det inte lever upp till de krav som barnkonventionen ställer angående barnets bästa samt dess möjlighet till delaktighet. Vi menar att det inte finns något att förlora på att göra barnen delaktiga och få sin röst framträdande i utredningarna, då deltagandet istället bör anses ha en mycket central roll. Något som socialtjänsten dessutom, utöver den rätt som barnet har till delaktighet enligt barnkonventionen och SoL (2001:453), borde se som ett nödvändigt komplement till de vuxnas föreställningar. Dels bidrar deltagandet till att barnet blir den aktör för sitt liv som de har rätt till, och dessutom möjliggör det för andra utomstående att få en mer nyanserad och

korrekt bild av det unika barnet. Hur det barnet sagt ska ges betydelse och tolkas är dock en svår fråga i och med det skyddsansvar som de vuxna har gentemot barnet. Att lyssna på barnet och att låta barnet få sin vilja igenom bör därför ses som två skilda saker. Med detta menar vi avslutningsvis att det är viktigt att alltid lyssna på det barnet har att säga utifrån barnets perspektiv, i de fall barnet vill berätta om det. Det är sedan upp till de vuxna att avgöra huruvida barnets vilja är lämplig utifrån de vuxnas syn på vad som är det bästa för barnet, dock alltid utifrån ett barnperspektiv.

9.0 Förslag till vidare forskning

I vårt analysarbetet har vi kunnat urskilja fler gemensamma teman, som vi utifrån vårt syfte inte valt att gå djupare in på. Dessa är bland annat kön, etnicitet samt våld i nära relationer. Som tidigare nämnt har vi inte heller gjort någon vidare åtskillnad på yngre barn och äldre barn, eller ur det avseende att en del barn på ett eller annat sätt inte kan, eller har svårigheter, med att tala. Det här är faktorer som vi tänker kan vara intressanta att undersöka vidare för att se vilken betydelse de har för barnets möjlighet till deltagande. Individualiseringen i samhället är även det en intressant aspekt att utforska vidare. Dagens samhälle förespråkar många gånger ansvar på individnivå, vilket kan innebära att för stora krav läggs på individen. Något som exempelvis skulle kunna sättas i relation till både större krav hos barnen och socialsekreterarna och hur samhället på så sätt undkommer ansvar. Ännu en ingång till vidare forskning kan finnas i att utgå ifrån andra teorier och perspektiv för att se om de ger en annan alternativt en liknande bild som det vi sett i vår undersökning.

Referenslista

Andersson, B-E. (1986) *Utvecklingsekologi*. Lund: Studentlitteratur.

Andersson, G. (2002) "Utvecklingsekologi och sociala problem". I Meeuwisse, A. & Swärd, H. (red.): *Perspektiv på sociala problem*. Stockholm: Natur och Kultur.

Berger, P. & Luckmann, T. (2011) *Kunskapssociologi: hur individen uppfattar och formar sin sociala verklighet*. Stockholm: Wahlström & Wistrand.

Bronfenbrenner, U. (1977) "Toward an experimental ecology of human development. American psychologist" *American psychologist* 1977, vol. 32, s 513-531 (elektronisk), <<https://www.uncg.edu/hdf/facultystaff/Tudge/Bronfenbrenner%201977.pdf>> (2015-03-04).

Bryman, A. (2011) *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber.

Cederborg, A-C. (2014) *Barnperspektiv i socialtjänstens arbete*. Malmö: Gleerups Utbildning AB.

Cederborg, A-C. (2014) "Inledning". I Cederborg, A-C. (red.): *Barnperspektiv i socialtjänstens arbete*. Malmö: Gleerups Utbildning AB.

Cederborg, A-C. & Karlsson, Y. (2001) "Omhändertagande med barnets perspektiv" *Socialvetenskaplig tidskrift* 2001, nr 3, s 163-179 (elektronisk), <http://svt.forsa.nu/documents/forsa/documents/socialvetenskaplig_tidskrift/artiklar/2001/omhändertagande_med_barns_perspektiv_av_ann-christin_cederborg_och_yvonne_karlsson.pdf> (2015-03-17).

Clevesköld L., Lundgren, L. & Thunved A. (2012) *Handläggning inom socialtjänsten*. Stockholm: Norstedts Juridik AB.

Grady, P. (2003) "Strong foundations - How effective can the integrated children's system be when working with vulnerable children and their families?" *Practice: Social Work in Action* Volume 15, Number 2, s. 15-28 (elektronisk), <<http://www-tandfonline-com.ezproxy.ub.gu.se/doi/pdf/10.1080/09503150308416916>> (2015-04-17).

Göteborgs universitet (2015) "Göteborgs universitetsbibliotek" *Göteborgs universitets officiella hemsida* <<http://www.ub.gu.se/>>

Friberg F. (2006) *Dags för uppsats – vägledning för litteraturbaserade examensarbeten*. Danmark: Studentlitteratur.

Halldén, G. (1994) "Familjen ur barns perspektiv" *Socialvetenskaplig tidskrift* 1994, 2-3, s 103-113 (elektronisk) <[http://svt.forsa.nu/Documents/Forsa/Documents/Socialvetenskaplig tidskrift/Artiklar/1994/Familjen ur barns perspektiv av Gunilla Halldén..PDF](http://svt.forsa.nu/Documents/Forsa/Documents/Socialvetenskaplig_tidskrift/Artiklar/1994/Familjen_ur_barns_perspektiv_av_Gunilla_Halldén..PDF)> (2015-04-07).

Halldén, G. (2003) "Barnperspektiv som ideologiskt eller metodologiskt begrepp" *Pedagogisk Forskning i Sverige* 2003, issn 1401-6788, årg 8, nr 1-2, s 12-23 (elektronisk) <<http://journals.lub.lu.se/index.php/pfs/article/view/7939/6993>> (2015-03-27).

Halldén, G. (2007) "Barndomssociologi och möjligheten av ett psykosocialt perspektiv". I Halldén, G. (red.): *Den moderna barndomen och barns vardagsliv*. Stockholm: Carlsson.

Halldén, G. (2007) *Den moderna barndomen och barns vardagsliv*. Stockholm: Carlssons Bokförlag.

Hultman, E. & Cederborg, A-C. (2013) "How Social Workers Portray Children's Perceptions When Constructing Their Identities" *International Journal of Social Science Studies* 2013, Vol 1, No 2, s 73-81 (elektronisk), <<http://redfame.com/journal/index.php/ijsss/article/view/130/147>> (2015-03-17).

Hultman, E. & Cederborg, A-C. (2014) "Språkbruk i barnavårdsutredningar". I Cederborg, A-C. (red.): *Barnperspektiv i socialtjänstens arbete*. Malmö, Gleerups Utbildning AB.

Iversen, C. (2014) "Predetermined participation: Social workers evaluating children's agency in domestic violence interventions" *Childhood* 2014, Vol. 21(2), s 274-289 (elektronisk), <<http://chd.sagepub.com/>> (2015-03-18).

James, A. & Prout, A. (1990) *Constructing and Reconstructing Childhood*. Basingstoke: Falmer Press.

Kvale, S. & Brinkmann S. (2009) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur AB.

Leviner, P. (2011) *Rättsliga dilemman i socialtjänstens barnskyddsarbete*. Stockholm: Jure.

Lindholm, J. (2014) "FN:s konvention om barnets rättigheter". I Cederborg, A-C. (red.): *Barnperspektiv i socialtjänstens arbete*. Malmö: Gleerups Utbildning AB.

Löf, C. (2011) "Med livet på schemat: om skolämnet livskunskap och den riskfyllda barndomen" (elektronisk), *Malmö högskolas officiella hemsida* <<http://hdl.handle.net/2043/11630>> (2015-03-29).

Meeuwisse, A. & Swärd, H. (2002) *Perspektiv på sociala problem*. Stockholm: Natur och Kultur.

Mitchell, W. & Sloper, P. (2008) "The Integrated Children's System and disabled children" *Child & Family Social Work*, volume 13, issue 3, s. 274–285 (elektronisk)
<<http://onlinelibrary.wiley.com.ezproxy.ub.gu.se/doi/10.1111/j.1365-2206.2008.00547.x/full>> (2015-04-17).

Olsson, A-M. (2008) *Hörs barnet? Studie om hur socialsekreterare gör barns röst hörda i utredningarna*. Malmö: Länsstyrelsen i Skåne län.

Payne, M. (2008) *Modern teoribildning i socialt arbete*. Stockholm: Natur & Kultur.

Rasmusson, B. (2003) "Barnkonventionen i socionomutbildningen" (elektronisk), *Socialhögskolan, Lunds universitets officiella hemsida*
<<https://lup.lub.lu.se/search/publication/532052>> (2015-03-03).

Rasmusson, B. (2006) "Barnperspektiv i den sociala barnvården. Forsknings- och utvecklingsarbete inom ramen för projekt Kunskapsbaserad socialtjänst" (elektronisk), *Socialhögskolan, Lunds universitets officiella hemsida*
<<https://lup.lub.lu.se/search/publication/533291>> (2015-03-17).

Rasmusson, B., Hyvönen U. & Mellberg, L. (2004) "Utvärderingsmöten i BBIC. En studie av barns delaktighet och medbestämmande" (elektronisk), *Socialstyrelsens officiella hemsida*
<<http://www.socialstyrelsen.se/publikationer2004/2004-123-33>> (2015-03-17).

Regeringskansliet (2014a) *Konventionen om barnets rättigheter. Med strategi för att stärka barnets rättigheter i Sverige*. Stockholm: Socialdepartementet.

Regeringskansliet (2014b) "Socialtjänst i Sverige" (elektronisk), *Regeringskansliets officiella hemsida* <<http://www.regeringen.se/sb/d/14822>> (2015-04-07).

Rädda Barnen (2012) *Kort om Barnkonventionen*. Stockholm: Rädda Barnen.

Sahlin, I. (2002) "Sociala problem som verklighetskonstruktioner". I Meeuwisse, A. & Swärd, H. (red.): *Perspektiv på sociala problem*. Stockholm: Natur och Kultur.

Santrock, J., Woloshyn, V., Gallagher, T., Di Petta, T. & Marini, Z. (2010) *Educational Psychology*. Columbus: McGraw-Hill.

Socialstyrelsen (2012) "BARNS BEHOV I CENTRUM – en säkrare väg till skydd och stöd" (elektronisk), *Socialstyrelsens officiella hemsida*
<<http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/18843/2012-10-3.pdf>>
(2015-05-08).

Socialstyrelsen (2013a) "Barn och unga i familjehem och HVB – Handbok om socialnämndens ansvar och uppgifter" (elektronisk), *Västmanlands Kommuner & Landstings officiella hemsida*
<<http://vkl.se/wp-content/uploads/2013/09/Barn-och-unga-i-familjehem-och-HVB.pdf>>
(2015-03-03).

Socialstyrelsen (2013b) "Barns behov i centrum. Grundbok BBIC" (elektronisk),
Socialstyrelsens officiella hemsida
<<http://www.socialstyrelsen.se/lists/artikelkatalog/attachments/19217/2013-11-2.pdf>>
(2015-03-03).

Socialstyrelsen (2014) "Allt fler kommuner har BBIC-licens" (elektronisk),
Socialstyrelsens officiella hemsida
<<http://www.socialstyrelsen.se/nyheter/2014april/alltflerkommunerharbbic-licens>>
(2015-03-27).

Socialstyrelsen (2015a) "Från enskilt ärende till nationell statistik. Barns behov i centrum (BBIC)" (elektronisk), *Socialstyrelsens officiella hemsida*
<<http://www.socialstyrelsen.se/publikationer2015/2015-1-22>> (2015-03-03).

Socialstyrelsen (2015b) (elektronisk) *Socialstyrelsens officiella hemsida*
<<http://www.socialstyrelsen.se/>>

Sundhall, J. (2012) *Kan barn tala? En genusvetenskaplig undersökning av ålder i familjerättsliga utredningstexter*. Göteborg: Institutionen för kulturvetenskaper, Göteborgs universitet.

Sveriges Riksdag (2015a) "Dokument & lagar" (elektronisk)
Sveriges Riksdags officiella hemsida <<https://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/>>

Sveriges Riksdag (2015b) "Svensk författningssamling" (elektronisk),
Sveriges Riksdags officiella hemsida
<<https://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/>>

Tholander, M. (2006) "Socialkonstruktionismen som myt" *Pedagogisk Forskning i Sverige* 2006, årg 11, nr 3, issn 1401-6788, s 219–222 (elektronisk),
<http://www.ped.gu.se/pedfo/pdf-filer/debatt3_11.pdf> (2015-04-07).

Thomassen, M. (2007) *Vetenskap, kunskap och praxis*. Malmö: Gleerups Utbildning AB.

Törnqvist, T. (2010) "Centrala begrepp" (elektronisk), *Familjerätt på nätet officiella hemsida* <<http://www.socfamratt.se/vardnad/vardnad/865-centrala-begrepp>> (2015-04-08).